

2021 m. spalio 22 d., penktadienis

Nr. 33 (1398) | Kaina 1,30 Eur

7md

Dailė | Muzika | Teatras | Kinas | Fotografija

3

Apie premjeras – su LNOBT vyriausiuoju dirigentu Ričardu Šumila

5

Klaipėdos jaunimo teatro spektaklis „Kreicerio sonata“

6

Vilniaus Užupis: nykstantys pasakojimai

8

Emilija Petrauskienė, „Miežis mutantas: tw2 x Lh5“, 2021 m.

Augalai – mokslo ir meno objektas

9

Keramikos istorija ir atsinaujinimas jubiliejinėje parodoje

11

„Nepatogaus kino“ konkursinė programa

Narcizo nerimas

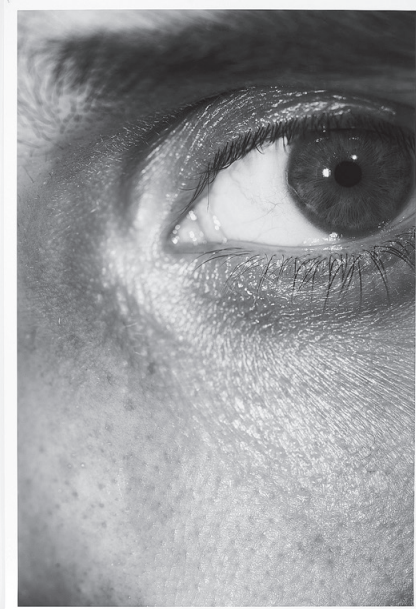
Visvaldo Morkevičiaus paroda Prospekto galerijoje

AGNĖ NARUŠYTĖ

Eidama prospektu pro galerijos lange įmontuotą veidrodį periferiniu žvilgsniu pagaunu pažįstamą figūrą. Per akimirsnį mintis brūkštelį keletą kritinių pastabų: plaukai išsidraikę – deja, ne vėjavaikiškai; nubrizgusi striukė per tampriai apgulusi kūno formas; ant skverno likęs šuns pėdos atspaudas.

Užsuku į galeriją. Ten jaunas menininkas Visvaldas Morkevičius pristato savo parodą „Tikiuosi susitikti save“. Sako norėjęs parašyti Narcizo mitą. Ovidijaus „Metamorfozėse“ vos gimusiam Narcizui išpranašaujama, kad jis mirs atradęs save. Graikų mituose pranašystės visada išsipildo, bet istoriją verta skaityti iki pabaigos, nes išsipildymo būdas pradžioje nenuspėjamas. Tik tiek, kad Narcizo figūra per daugiau nei du tūkstančius metų tapo nesunkiai atpažįstama.

Savo atspindį upelyje įsimylėjusį Narcizą, ilgai tapatintą su savimylės nuodėme ar iškrypimu, šiek tiek reabilitavo Sigmundas Freudas. Pirminis narcisizmas, arba vaiko meilė sau, sakė jis, yra būtina asmenybės raidos stadija, kad paskui šia meile galėtum dalintis su kitais. Paskui Jacques'as Lacanas veidrodžio idealybės sugundytam subjektui diagnozavo nerimą – esi priklausomas nuo neįsisąmonintų kitų, įvartytas į Narcizo aklavietę. Per šimtą psichoanalizės metų meilės sau deficitas virto meilės sau pertekliumi. Tai kasdien iliustruoja asmenukų fotografavimo scenelės gatvėse – išmanaus telefono „veidrodžiui“ kruopščiai sumodeliuota šypsena tuoj pat pasidalijama su daugybe kitų virtualioje erdvėje, kad patiktų derlius maitintų meilę tik sau. Ir štai Morkevičius vėl imasi keisti narcizo įvaizdį – „Tikiuosi susitikti save“, sako savo parodos pavadinimu.

Visvaldo Morkevičiaus parodos fragmentas

AUTORIAUS NUOTR.

Bet parodoje „sutinku“ tik vieną jo autoportretą. Jis dvigubas. Viršutiniame kadre Morkevičius stovi pasitempęs, lydimas dviejų šešėlių. Apatiniame – toks pats pasitempęs, bet nuogas, pridengtas ant stiklo „ištiškusios“ raudonos dėmės. Ant galerijos grindų krenta jos šešėlis. Priėjus arčiau, galima žvilgtelėti už šio figos lapelio į autoriaus kūną. Bet ar taip jį sutinku? Ne. Ar jis pats taip sutinka save? Abejoju. Fotografija liudija, kad greičiau priešingai – rimtas, jausmų neišduodantis veidas, statiškas kūnas

yra tik tapatybės apvalkalai, kurie galbūt praverstų policijai ar antropologui. Tokia laikysena nuo tiriančių žvilgsnių gina „vidujybę“, „esmę“, „sielą“ – kad ir kaip tai pavadinsime – tarsi kaukė. Ar net saugo iliuziją, kad visa tai – tapatybės šerdis – egzistuoja, nors iš tikrųjų tėra tik tuštuma ir neaiški įvairiausių pasirinkimų, norų, baimių, polinkių, prisiminimų ir svajonių amalgama. Tad nors fotografija – veidrodžio ir atspindinčio vandens technologinis

NUKELTA Į 10 PSL.

Kariuomenė ir muzika – neatskiriami

Lietuvos kariuomenės orkestro 30-mečio koncertas Nacionalinėje filharmonijoje

RITA ALEKNAITĖ-BIELIAUSKIENĖ

Spalio 10 d. Nacionalinėje filharmonijoje 30-metį paminėjo Lietuvos kariuomenės orkestras. Į salę rinkosi kariuomenės žmonės, kitų pučiamųjų orkestrų muzikantai, buvę šio kolektyvo nariai, grojančiųjų šeimos. Šis orkestras nuo įkūrimo dienos, 1991 m. rugsėjo 4 d., reprezentuoja Lietuvos valstybę ir kariuomenę oficialiuose protokoliniuose ir visuomeniniuose renginiuose Lietuvoje ir užsienyje. Tai kolektyvas, kuris yra atsakingas už muzikos kariniams orkestrams tradicijas ir naujų, šiuolaikiškų kūrinių sklaidą, už tinkamą užsienio valstybių himnų atlikimą per iškilmingas ceremonijas.

Orkestrą įkūrė ir septyniolika metų jam vadovavo majoras Justinas Jonušas (1938–2013), jį vadovo poste pakeitė puikus muzikas, majoras Egidijus Ališauskas. Lietuvos kariuomenės vado 2004 m. gruodžio mėn. 29 d. įsakymu Garbės sargybos kuopa ir Garbės sargybos orkestras buvo perkelti iš Lietuvos kariuomenės motorizuotosios pėstininkų brigados „Geležinis Vilkas“ į Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino štabo batalioną. Ilgai orkestras pasirodydavo drauge su Garbės sargybos kuopa parodomosiose programose. Užsimezgė draugystė, kūrybinis bendradarbiavimas su ES ir NATO šalių orkestrais, kapelmeisteriais. Lietuvos kariuomenės pasiuntiniai sėkmingai pradėjo rodytis karinės muzikos festivaliuose Belgijoje, Švedijoje, Vokietijoje, Lenkijoje, Prancūzijoje, Čekijoje ir kt.

Kaupėsi repertuaras. Nuo įkūrimo dienos – dėmesys lietuviškai muzikai. Sukaupta prieškario kapelmeisterių kurtos muzikos, Juozo Gudavičiaus, Broniaus Jonušo kūrinių. Subrendo puikiai orkestro specifiką jaučiantys muzikantai – ypač pažymėtina Kazio Daugėlos

pagalba, jo originalūs ir aranžuoti kūriniai.

Humaniškasis orkestro kapelmeisteris J. Jonušas ypač puoselėjo muzikantus, tausėjo, skatino tobulintis. Šeši muzikantai kolektyve groja jau 30 metų. Koncertų programose su orkestru nuolat pasirodo ir kvietiniai solistai. Orkestras rengia solinius koncertus ir Lietuvos visuomenei, jo įrašai skamba per radiją, transliuojami televizijose. Ne kartą Lietuvos kariuomenės orkestras atliko originalius Algimanto Raudonikio, Benjamino Gorbulskio ir kitų autorių kūrinius, Eduardo Balsio baleto „Eglė žalčių karalienė“ orkestrui aranžuotus fragmentus, specialiai kariuomenei sukurtas dainas. Ne kartą publika plojo ir po orkestro pagrotų Philipo Sparke'o „Dance Movements“, Antonino Dvořako „Slavų šokių“ ar vyr. serž. Edvardui Kuleševičiui atlikus Artie Shaw Koncertą klarnetui. Orkestras groja ir džiaz, ir populiariosios, ir Lotynų Amerikos stilių muzikos. Jį galima išgirsti įvairių šalių prestižinėse koncertų salėse, stadionuose, karinių ir kitų pučiamųjų orkestrų festivaliuose, Katedros aikštėje Vilniuje, Nerimi plaukiančiame laive arba Žemaitijos miesteliuose ir kt.

Krašto apsaugos ministras Arvydas Anušauskas filharmonijoje sveikindamas orkestrą sakė: „Prieš 10–20 metų buvo pradėta abejoti, ar orkestras reikalingas. Tačiau kariuomenė be orkestro sunkiai įsivaizduojama. Tai, kas užauginta per tuos dešimtmečius, mus lydės dar daug metų!“ Orkestrą pasveikino įteikdamas prieš 100 metų įkurto lietuviškos kariuomenės orkestro nuotrauką. Lietuvos kariuomenės vadas generolas leitenantas Valdemaras Rupšys sakė, kad minėdami karinio orkestro 30-metį galime džiaugtis, jog visa kariuomenė eina koja kojon. Jo įsitikinimu, kariuomenė negali egzistuoti be muzikos: „Turime reprezentacinį karinį

Lietuvos kariuomenės orkestras

A. PLIADŽIO NUOTR.

orkestrą, kuris suburia visuomenę ir pristato Lietuvą pasauliui.“

Daug grota pučiamųjų orkestrui kūrų tarpukario kapelmeisterio Emeriko Gailevičiaus polkų, valsų, fantazijų. Koncerte filharmonijoje skambėjo šio kompozitoriaus koncertinis maršas „Per girias ir laukus“. Jį iš užmaršties prikėlė ir dideliu orkestrui meistriškai aranžavo K. Daugėla. Dirigavo orkestro vyresnysis dirigentas, kapitonas Dainius Pavilionis.

Išgirdome ir premjerą – Jievaro Jasinskio pjesę pučiamųjų orkestrui. Nors autorius yra žinomas kūrėjas pučiamųjų orkestrams bei aranžuotojas, sakyčiau, dar katilą kareiviškos košės turėtų suvalgyti, kol pažins tokio specifinio kolektyvo esmę. Įdomi Dainiaus Pulausko pjesė orkestrui „Miške“, su gražiomis klavišinių improvizacijomis dalyvaujant autoriui.

Koncerte skambėjusios dvi partizanų dainos ir instrumentinis kūrinys įrašyti tryliktoje orkestro kompaktinėje plokštelėje. Česlovo

Sasnausko ir Vinco Kudirkos „Karvelėli mėlynasis“ ir partizanų dainą „Mėnulis tikras tėvas jo“ (aranžavo D. Pulauskas) padainavo mažoji Akvilė Ališauskaitė, birbyne grojo pats orkestro vadovas E. Ališauskas, prisijungė folklorinis ansamblis „Blezinga“ (vadovė Veronika Povilionienė) ir folklorinis instrumentinis ansamblis „Ratilai“ (vadovas Darius Mockevičius). Grupė jaunų solistų pristatė ir kitokį žanrą. Drauge su dainuojančiais Vilniaus kolegijos Menų ir kūrybinių technologijų fakulteto Muzikinio teatro studijų programos auklėtiniais bei absolventais orkestras atliko Leonarda Bernsteino miuziklo „Vestaido istorija“ sceninę kompoziciją (dirigavo E. Ališauskas). Marijos partiją dainavusi Valerija Iljinaitė išsiskyrė kaip perspektyviausia. Nors Bernsteino partitūra pučiamųjų instrumentų orkestrui tikrai sudėtinga, buvo gerai atlikta, parodė muzikantų meistriškumą ir stiliaus pajautą. Tačiau blogas įgarsinimas (ir solistų, ir ansamblių),

deja, neleido išgirsti nei partizanų dainų, nei miuziklo fragmentų.

Manychiau, kad jubiliejinę programą orkestrui reikėjo labiau kreipti ne į solistus, o į parengtus kūrinius iš vadinamojo kolektyvo aukso fondo, pagarbiai priminti senųjų Lietuvos kapelmeisterių iki šių dienų dėmesingai išsaugotą ir aktualizuotą palikimą. Kad išgirstume būtent tai, kas skambėjo daugelyje pasaulio šalių ir žavėjo meistrystę, įdomiu repertuaru. Koncerte vertėjo bent keliais sakiniais priminti orkestro biografijos pradžią ir jo įkūrėją Justiną Jonušą. Intelektiškai, solidžiai koncertą vedė mažai ką apie orkestrą pasakyti turėjęs Gintaras Mikalauskas.

Orkestro gyvenime – ir kareiviška rutina, ir malonumą teikiantis muzikavimas. Jo klausykimės, juo žavėkimės, jį gerbkime. Reikėtų pasirūpinti, kad naują amžių atspindėtų ir lietuvių autoriams užsakoma muzika, kompozitoriai neprarastų įgūdžių, o orkestras – ryšių su jais.

Anonsai

Ansamblis „Synaesthesia“ pasirodys „Gaidoje“

Originaliomis idėjomis ir įtaigiais pasirodymais išsiskiriantis Vilniaus miesto šiuolaikinės muzikos ansamblis „Synaesthesia“ ruošiasi koncertui tarptautiniame aktualios muzikos festivalyje „Gaida“. Lapkričio 4 d. jaunų ambicingų muzikų suburtas kolektyvas pristatys visiškai naują programą, kuri pavadinta populiariojo Enrique's Iglesias hito žodžiais – „I Can Be Your Hero“. Šiame koncerte pirmą kartą Lietuvoje nuskambės vienų ryškiausių šiandienos Europos kompozitorių kūriniai, taip pat įvyks lietuvių autoriaus Mykolo Natalevičiaus kūrinių pasaulinė premjera. Ansamblio vadovė

Performatyvumo ir netikėtumo persmelktas koncertas vyks pagrindinėje „Menų spaustuvės“ erdvėje – Juodojoje salėje.

Vilniaus miesto šiuolaikinės muzikos ansamblis „Synaesthesia“ festivalyje „Gaida“ debiutavo 2016 metais. Iš kasmetinio bendradarbiavimo su festivaliu jau gimė nemažai išskirtinių programų, kurias ansamblis po festivalio atlieka kituose renginiuose ne tik Lietuvoje, bet ir svetur. Šių metų festivalyje „Synaesthesia“ parengė visiškai naują programą, pavadintą „I Can Be Your Hero“, kurioje skambės festivalio kvietinių kompozitorių – Michaelio Beilio ir Stefano Prinso – kūriniai, taip pat įvyks lietuvių autoriaus Mykolo Natalevičiaus kūrinių pasaulinė premjera. Ansamblio vadovė

Marta Finkelšteina apie šią programą sako: „Visų šių kompozitorių vaizduotė yra pažadinama nagrinėjant įdomiausius praeities, dabarties ir ateities fenomenus. Su Enrique's Iglesias pagalba šią programą galima apibūdinti kaip gilių idėjų ir malonaus patyrimo.“

Programos „meniniam herojui“ skirti du koncerte nuskambėsiantys Stefano Prinso kūriniai – „Piano Hero #1“ (2011–2012) ir „Piano Hero #4“ (2016). Jie atliekami koncertiniu fortepijonu, pritaikytu prie šiuolaikinių kontekstų. „Piano Hero #1“ naudojama elektroninė klaviatūra, kompiuteris, garsiaikalbiai, stygomis groja virtualus pianistas. S. Prinsas sukūrė visą ciklą „Piano Hero“ kompozicijų: „Piano Hero #4“ parašyta 2016 m. Oslo festivalio „Ultima“ ir Gento

muzikos centro „deBijloke“ užsakyimu. Kitame S. Prinso kūrinyje „Fremdkörper #1“ (2008) kiekvieno instrumento skambesį išplečia gitaros stiprintuvas, sujungtas su gyvosios elektronikos sistema, kuri tarsi „įsibrauna“ į natūralų instrumento skambesį. Pasak autoriaus, tai lyg du kūnai: „Vienu iš šio kūrinių atspirties taškų tapo būtent trintis tarp vienskaitos ir daugiskaitos, kurią atspindi vokiškas žodis „Fremdkörper“ (svetimkūnis).“

Michaelio Beilio kūriniai, kuriuos šiame koncerte atliks „Synaesthesia“, atspindi du jo kūrybos laikotarpius. „Und Sechs“ (2000) šešiems instrumentams ir magnetofono juostai buvo paskutinis kūrinys, prieš kompozitoriui pradendant dirbti su vaizdais. O štai kūrinys „Karavanas“

(2017) kaip tik ir naudoja vaizdo projekcijas, tai vienas įspūdingiausių ir dažniausiai atliekamų M. Beilio kūrinių. Jame realiu laiku kuriama vizualizacija: atlikėjai patys įgyvendina visas detales, o rezultatas – vaizdo klipas, rodomas skambant muzikai. Koncerte numatyta ir pasaulinė premjera – tai naujausias Mykolo Natalevičiaus kūrinys „Didžioji tuštuma“ (2021), inspiruotas astronominių procesų.

Vilniaus miesto šiuolaikinės muzikos ansamblio „Synaesthesia“ koncertas „I Can Be Your Hero“ – lapkričio 4 d. 19 val. „Menų spaustuvėje“. Prieš koncertą 18 val. įvyks susitikimas su festivalio kvietiniu kompozitoriumi Michaeliu Beiliu.

RENGĖJŲ INF.

Diriguoti šiuos kūrinius – tikra dovana

Pokalbis su Lietuvos nacionalinio operos ir baleto teatro vyriausiuoju dirigentu Ričardu Šumila

ELVINA BAUŽAITĖ

Lietuvos nacionaliniame operos ir baleto teatre netrukus, spalio 29 d., įvyks daugiaprasmių simbolių kupino baletų diptiko „Pragiedrėjusi naktis / Šventasis pavasaris“ premjera. Dešimtmetį LNOBT baleto trupei vadovavęs Krzysztofąs Pastorąs kuria baletą „Pragiedrėjusi naktis“ pagal Arnoldo Schönbergo to paties pavadinimo opusą, įkvėptą Richardo Dehmelio eilių, o naujasis baleto trupės vadovas Martynas Rimeikis pristato savąją Igorio Stravinskio baletą „Šventasis pavasaris“ interpretaciją. Galima sakyti, spektaklių diptike susitinka mokiny ir mokytojas: M. Rimeikis kaip choreografas ėmė reikštis trupe vadovaujant K. Pastorui, šio iniciatyva gimusiame ir plėtotame choreografiniame projekte „Kūrybinis impulsas“, o dabar yra Lietuvoje ir Europoje žinomas choreografas, pelnęs ne vieną apdovanojimą, LNOBT baleto meno vadovas, kuriantis baletą dabartį ir ateitį. Šį kartą siūlome žvilgsnį į premjerą iš muziko pozicijos: išvalgomis dalijasi diptiko muzikos vadovas, LNOBT vyriausiasis dirigentas Ričardas Šumila.

Arnoldo Schönbergo „Pragiedrėjusi naktis“ 1899-aisiais parašyta styginių sekstetui, 1917-aisiais autorius parengė kūrinio redakciją styginių orkestrui. Igoris Stravinskis baletą „Šventasis pavasaris“ sukūrė 1913 metais. Kaip baletų diptiko muzikos vadovas, pasidalinkite šių XX a. pradžios partitūrų asmenine suvoktimi, pajauta.

Man tai – geniali, labai graži muzika. Schönbergo kūrinys emocingas, apima daug nuotaikų. Jis parašytas pagal literatūrinę Dehmelio poemą, kurioje pasakojama istorija moters, atskleidžiančios savo mylimajam paslaptį, kad ji laukiasi

kūdikio nuo kito vyro. Mylimasis jos neatstumia – priima, ir jie abu tyliai leidžiasi į „Pragiedrėjusią naktį“. Visa tai užkoduota muzikoje – raiškiomis melodijomis labai tiksliai ir aiškiai perteikiamos mintys, dinamiškai plėtojamas siužetas, tikslingai pasiekiamos jausminės kombinacijos. Schönbergo opusas styginių orkestrui yra didelis iššūkis.

Stravinskio „Šventasis pavasaris“ – man kaip pagoniškas ritualas muzikoje, persmelktas mistika, jungiantis stravinskišką modernumą ir mūsų, baltiškos prigimties, archetipus. Kūrinyje pasitelktos lietuvių liaudies dainų citatos, kurios man jį daro dar artimesnį. Partitūra labai sudėtinga, daug ritminio variavimo, tempų kaitos, įvairių niuansų, efektų. Orkestras ištis didelis, dar niekada „Šventasis pavasaris“ LNOBT nebuvo atliktas kompozitoriaus numatyta originalia orkestro sudėtimi. Kiekvieną kartą studijuodamas ir prisiliedamas prie šios partitūros esi persmelktas jos jėgos, galios poveikimo.

Ko diptiko kūriniai (atskirai ir abu kartu) reikalauja iš Jūsų kaip dirigento, ir ko reikalaujate Jūs kaip dirigentas iš orkestro?

Reikalauja gero pasirengimo, nuodugnių partitūrų studijų. Abiejų kūrinių muzikinė medžiaga nėra paprasta, reikia daug laiko ją analizuoti, aiškintis visas detales, partitūros subtilybes. Kitas laiptelis – suvokti prasminę gelmę: tai filosofinio pobūdžio kūriniai, giliamintiški, juose nemaža perkeltinių reikšmių, mentalinio sudėtingumo. „Pragiedrėjusią naktį“ su orkestru jau esame parengę ir praeitą sezoną atlikę keletą kartų. Kaip ir visada, pirmiausia norisi įgyvendinti visus techninius niuansus, perteikti nuotaikas, emocijas, jausmus, kurie čia pasakojami. Pirmą – tikslumas, o tada – emocija.

„Pragiedrėjusi naktis“ ir „Šventasis pavasaris“ – ką Jums suteikia ši muzika, kuo apdovanoja?

Tai du kūriniai, labai rimti ir sudėtingi ne tik atlikti, bet pirmiausia suvokti jų prasmę. Džiaugiuosi, kad šiame etape turiu progą diriguoti „Šventąjį pavasarį“, nes technine prasme tai labai kietas riešutas kiekvienam dirigentui. Tikiuosi, kad jau esu pasirengęs jį diriguoti. Pastaraisiais metais jaučiuosi solidėsnis, brandėsnis, tad ir šių kūrinių istorijos, jų filosofinio turinio gelmė – kaip mano dabartinio etapo apvainikavimas. Tai yra proga apmąstyti savo gyvenimą, pasaulį, santykius su žmonėmis, Dievu. Diriguoti šiuos veikalus, manau, kiekvienam dirigentui – tikra dovana.

Kaip vyksta diptiko kūrybinis procesas, repeticijos?

Kaip minėjau, Schönbergo kūrinį su orkestru esame parengę dar praeitą pavasarį. Netrukus prasidės orkestrinės Stravinskio „Šventojo pavasario“ repeticijos. Su choreografais esame suderinę tempus, interpretacijas. Esu matęs dalį pastatytų numerių, juos dažnai aptariame su Martynu, kalbamės, kur, kurioje vietoje ką galima pagreitinti, ką muzikoje daugiau perteikti, ar atvirkščiai. Dabar vyksta bendros repeticijos, paskutiniai pakoregavimai, prisitaikymas, jungiasi muzika, forma ir dramaturgija.

Ką reiškia būti pastatymo muzikos vadovu? Kokios tai užduotys, pareigos ir misija?

Pagrindinė muzikos vadovo misija – atsakomybė už visą muzikinį audinį. O tai yra viskas: orkestro sudėtis, muzikantai, atlikimas, natos, interpretacija, tempai ir t.t. Jei kyla koks su muzika susijęs klausimas, atsakyti turi muzikos vadovas. Jis taip pat turi pateikti savo muzikinę koncepciją, ją suderinti su choreografais, šokėjais, kiti

Ričardas Šumila

M. ALEKSOS NUOTR.

spektaklio dirigentai turi remtis būtent ja. Daug atsakomybių, bet kartu tai suteikia laisvės, kūrybos džiaugsmo, kai gali realizuoti savo muzikines pajautas ir idėjas.

Ką reiškia diriguoti baletą? Kokia tai specifika, kiek laisvės, kiek suvaržymų raiškoje?

Diriguoti baletą – panašu kaip diriguoti operą. Juo daugiau turėsi repeticijų su šokėjais, juo geriau jausi jų fiziologiją, vidinę dinamiką, galėsi jiems padėti. Galbūt šokėjai yra šiek tiek jautresni tempo atžvilgiu nei dainininkai, tiesiog tempo pokyčius jie jaučia greičiau ir „skaudžiau“. Prie to dirigentui reikia prisitaikyti, bet vėlgi, juo labiau dirigentas ištrauks į visą baletą procesą, o choreografas daugiau bendradarbiaus su dirigentu, tuo labiau tempai, dinamika, muzika ir šokis spektaklyje taps vienu. Jei dirigentas prisijungia tik pačiame finaliniame proceso etape, jam tereikia atitaikyti tempą iš įrašo, su kuriuo

dirbo šokėjai, tada prasideda problema, nes galbūt dirigento vidinė interpretacija yra visai kitokia, bet jam reikia prisitaikyti prie jau suformuotos. Aišku, yra skirtumas – ar tai klasikinis, ar šiuolaikinis baletas.

Jūsų patarimas ir linkėjimas – ko laukti, tikėtis ar, priešingai, nelaukti ir nesitikėti publikai, ateisiančiai į „Pragiedrėjusią naktį / Šventąjį pavasarį“?

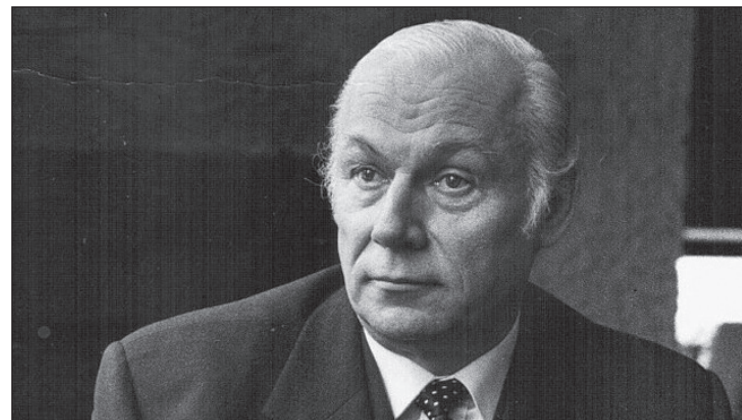
Pirmiausia tikėtis išpūdingos muzikos. Tikrai nedažnai galime išgirsti šiuos kūrinius atliekamus gyvai. Taip pat išvysti labai stiprių choreografų Pastoro ir Rimeikio darbus. Jaučiu ir tikiu, kad tai bus labai išpūdingi pastatymai. Tikrai žinau, kad mes ir visas LNOBT kolektyvas padarysime viską, kad taip ir būtų. Orkestras šiuo metu labai išaukęs ir sustiprėjęs, tad tikrai verta nepraleisti šios premjeros.

Dėkoju už pokalbį.

Anonsai

Popietė „Kompozitoriaus Vytauto Laurušo muzikos mįslė“

Lietuvos kompozitorių sąjunga kartu su Medardo Čoboto trečiojo amžiaus universiteto Turizmo fakultetu šį penktadienį, spalio 22 d., 17 val. Kompozitorių namų salėje rengia popietę „Kompozitoriaus Vytauto Laurušo muzikos mįslė“. V. Laurušui (1930–2019) skirtame renginyje bus sukurta nauja kompaktinė plokštelė, gyvai skambės muzika, bus rodomas dokumentinis filmas. Koncertuos Lietuvos nacionalinio operos ir baleto teatro solistė Julija Stupnianeck

Vytautas Laurušas

LRT NUOTR.

(sopranas), pianistė Giedrė Muralytė, popietę ves muzikologė Rita Aleknaitė-Bieliauskienė.

Dainininkės, tarptautinių konkursų laureatės Julijos Stupnianeck repertuare ypatingą vietą užima

Vytauto Laurušo kūryba. Su juo ir prof. Irena Laurušienė, pas kurią J. Stupnianeck baigė vokalo studijas Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje, atlikėją sieja artima draugystė. Renginyje solistė kartu su

pianiste G. Muralyte atliks V. Laurušo vokalinį ciklą „Bangos“ (ž. E. Mieželaičio). Poetiškas, romantinės dvasios kūrinys yra mėgstamas atlikėjų ir klausytojų.

Popietėje bus rodomas V. Laurušo anūko Antano Laurušo 2020 m. sukurta trumpametražis dokumentinis filmas „Muzikinė Vytauto Laurušo enigma“.

„Tai pasakojimas apie mano senelį – kompozitorių Vytautą Laurušą. O gimė filmas iš pasiūlymo įamžinti jo vaizdingus, šmaikščius, istoriškai reikšmingus prisiminimus bei nepasitenkinimo kitu apie jį sukurtu filmu. Vytautas Laurušas nebuvo šiaip kompozitorius. Brandžios, akademinės lietuviškos muzikos kontekste jis buvo

gana reikšminga asmenybė. Deja, dažniau minimas kaip Lietuvos nacionalinio operos ir baleto teatro direktorius, statytojas ar buvęs dabartinės Lietuvos muzikos ir teatro akademijos rektorius, Kompozitorių sąjungos pirmininkas, geras ir visiems padėjęs žmogus. Visgi labiausiai mane stebino ne savo laiku užimti aukšti postai ar pažintys, bet būtent jo kūrybinis palikimas“, – pasakoja filmo kūrėjas A. Laurušas.

Muzikinė popietė „Kompozitoriaus Vytauto Laurušo muzikos mįslė“ vyks spalio 22 d. 17 val. Kompozitorių namuose (A. Mickevičiaus g. 29, Vilnius). Renginys nemokamas, įleidžiami lankytojai, turintys galimybių pasą.

LKS INF.

Kerinčios pasakos prie fortepijono

Pianistės Annos Geniušienės rečitalis „Organum“ salėje

DAIVA TAMOŠAITYTĖ

Spalio 9-ąją „Organum“ fortepijonų salono koncertų salėje įvyko jaunios pianistės Annos Geniušienės rečitalis. Salonui persikėlus į naujas patalpas, ir atlikėjui, ir klausytojui atsivėrė dar geresnės akustikos galimybės. Salonas yra puikioje vietoje, Savanorių prospekte pradžioje, inovatyviai dekoruotomis lubomis, erdvesnis ir dar jaukesnis nei buvo.

Tarp lietuvių pianistų, tradiciškai remiamų šios koncertinės organizacijos, pianistė iš Rusijos užima ypatingą vietą: būdama nauju atradimu mūsų publikai, ji kartu tapo dar viena svarbia kūrybos lauko sąsaja tarp Lietuvos ir kitų šalių. Kartu su vyru Luku Geniušu nuo 2018 m. į savo koncertų turnė ji įtraukia ir pasirodymus mūsų padangėje. Antai šiais metais liepos mėnesį Anna dalyvavo Kintų festivalyje, kuriame su Dalia Dėdinskaite ir Glebu Pyšniaku atliko Sergejus Rachmaninovo kamerinės muzikos opusus. Rečitalį „Organum“ salėje pianistė surengė ką tik grįžusi iš Prancūzijos.

Annos Geniušienės koncertų geografija labai plati, ji koncertuoja didžiosiose salėse Maskvoje, Tel Avive, Lidse, Dubline, Berlyne, Milane, o jos planai sudaryti metams į priekį. 1991 m. Maskvoje

Anna Geniušienė

M. ERLER NUOTR.

gimusi atlikėja užtikrintai lipa karjeros laiptais. Nuo šešerių metų koncertuojanti kaip solistė, Anna 2015 m. baigė Maskvos konservatoriją, 2018-aisiais – Londono Karališkąją muzikos akademiją. Nuo to laiko ji dalyvauja svarbiuose tarptautiniuose konkursuose (Lidse, P. Čaikovskio Maskvoje, Sidnėjuje), F. Busoni konkurse laimėjo 3 premiją. Pianistė veda meistriško kursų (ir Lietuvoje), bendradarbiauja su Kremonos kvartetu ir vadovauja savo metiniam festivaliui „Niko-Fest“ Maskvoje.

Nedėkinga muzikantams pandeminė situacija nesustabdė aktyvios atlikėjos veiklos. Ji dalyvauja nuotoliniuose projektuose, tokiuose kaip

„Krėslų sezonas“ Maskvos filharmonijoje, Vankuverio Chopino draugijos rengiama rečitalių serija, įrašai *youtube* muzikos kanalui „Con Spirito“ ir kituose. Nuo šių metų vasario mėnesio Anna Geniušienė tapo asistente prof. Jelenos Kuznecovos klasėje Maskvos P. Čaikovskio konservatorijoje.

Kaip ir visų rusiškos fortepijono mokyklos auklėtinių, Annos profesinis meistriškumas yra fundamentalus, užtikrinantis puikias visų epochų kompozitorių fortepijoninės kūrybos technines ir interpretacines atlikimo galimybes. Šiame ankstyvame etape svarbią vietą jos soliniame repertuare užima romantinė muzika – Medtnerio,

Čaikovskio, Brahmsio, Chopino, Schumanno, Skriabino opusai, taip pat Schuberto, Ravelio, Bartoko ir, žinoma, Prokofjevo bei Šostakovičiaus fortepijoninė kūryba.

Koncerto pradžioje skambėjo Nikolajaus Metdnerio „Pasakos“: op. 51 Nr. 1 („Paskyrimas Pelenei ir Joneliui kvailiui“), op. 9 Nr. 2, op. 34 Nr. 3 „Miškinis“. Atlikėja iš naujos perspektyvos atskleidė sudėtingo ir nelengvai „įkandamo“ kompozitoriaus dvasinį pasaulį per išdaigišką, lengvą ir spalvingą tapybinę prizmę. Rimti kompozitoriai taip pat buvo vaikai, ir jiems nesvetima kūrybiškai „nukrypti“ nuo brandaus braižo kreipiantis į mažųjų auditoriją šiems suprantama kalba, nors vis tiek aišku, kad kūrinėliai yra suaugusiųjų virtuoziško lygio...

Didžiąją vakaro dalį girdėjome Sergejaus Rachmaninovo kūrinius: aštuonis „Etiudus-paveikslus“, op. 33, ir Sonata, op. 28 Nr. 1 d-moll. Rachmaninovas yra, be abejonės, itin pamėgtas pianistės autorius, artimas jai savo plačiu orkestriniu mąstymu, didelėmis fortepijono valdymo galimybėmis, užburiančia nostalgiska estetika. Kiekvienas pianistas „suserga“ Rachmaninovu, ir visam gyvenimui. Būtent šie etiudai (taip pat ir kito, 39-to opuso) tvirtai įję į dabartinę atlikėjos repertuarą, juos 2020 m. įrašė

ir į debiutinį CD „Linn Records“ kompanijoje. Įrašas su Prokofjevo Aštuntąja sonata prieinamas gyvojo transliavimo platformose.

Etiudai-paveikslai atskleidė puikią techninę įvaldą, o Sonata, kuri dėl didelės apimties ir gilaus metafizinio turinio yra retai atliekama, – ir gerą dramaturginį mąstymą. Nelengva nuosekliai išauginti tiek kulminacijų, nepasimesti sudėtingose muzikinėse metaforose, kunkuliuojančiuose garsų verpetuose. Visus šiuos uždavinius A. Geniušienė atliko nepriekaištingai su didele energija. Apskritai pianistei būdinga racionali prieiga, išorinių efektų vengimas, patogus faktūrų pozicionavimas. Didelis koncertinis fortepijonas „Bösendorfer Vienna Concert“ (Austrija) skambėjo galingai, o lyrinėse vietose – minkštai, turtingai. Bisui pianistė stilingai atliko Beethoveno Bagatelę, op. 33 Nr. 1.

Džiugu, jog ne muzikantų, o inžinierių šeimoje gimusi jaunoji virtuozė savarankiškai kyla į didįjį olimpą. Dažnai kartu su vyru Luku Geniušu fortepijoniui duetu koncertuojanti Lietuvoje ir visame pasaulyje, pianistė jau tapo mums brangios muzikų dinastijos dalimi.

Schema iš įvykio vietos

Spektaklis „Flesh“ festivalyje „Sirenos“

AISTĖ ŠIVYTĖ

Išgyventi automobilio avariją – unikali patirtis. Kūnas, o kartu ir protas, patiria tai, kam jis nėra sukurtas, kam jo neįmanoma paruošti. Juk rengiantis į vieną iš daugybės kasdienių kelionių niekada nėra tikimasi pakliūti į eismo įvykį. Šokas, adrenalinas, įsijungiantys išgyvenimo instinktai ar panirimas į keičiausią liminalinę būseną, siurrealų laukimą, kas bus toliau, kada atvažiuos pagalba, – tai patirtys, kurių neįmanoma pamiršti. Menininkų rankose toks sukrėtimas ne kartą tapo įspūdingu ir paveikiu kūriniu – muzikos albumu, performansu, dailės darbu ar pan. Spalio pradžioje šios patirties interpretaciją buvo galima išvysti ir teatro scenoje.

Prieš dvidešimt metų išgyventos automobilio avarijos būsenas savo spektaklyje „Flesh“ (spalio 6 d. parodytas festivalyje „Sirenos“) nagrinėja prancūzų režisierius ir kompozitorius Franckas Vigroux. Žiūrovui pateikiamas abstraktus,

nuo tikrovės beveik apvalytas pasaulis. Realybės atspindžius matome tik drumstose projekcijose (videomenininkai Kurtas d’Haeseleer, Olivier Ratsi): tarsi per rūką kylantį tiltą, iš mirgėjimo išnyrančius mašinų kontūrus, lyg mikroskopu išdidintą raudoną, pleišėjančių virvių audinį ar raibuliuojantį skystą metalą. Čia ryškiausias realybės simbolis – keturi ore pakibę automobilio varikliai. Jie blizga šaltu metalu, kartais sukasi, leidžia tepalus. Lyg elementariai, be jokios emocijos ar reakcijos primintų apie galbūt nutikusią avariją, veiktų kaip savotiškas skirtukas laike, įvykio iliustracijos fragmentas.

Vigroux bando kurti šoko ir ramybės būsenas, sluoksniuoti jas lyg sugrįžtančią ir vėl apsiblausiančią sąmonę. Šoko siekiama kuriant perkrovos pojūtį – šėlstančiomis projekcijomis, stroboskopu, garsia *noise* stiliaus muzika. Ramybės būsenas vaizduoja daug lėtesnės projekcijos ar jų nebuvimas, lėtas šokėjų (Azusa Takeuchi, Emilie-Julie Facon) dueto judesys. Šokėjos

ištęsia laiką, kuria dažnai fantasmagoriškus pavidalus – sulaužytą, sau pačiam abejingą žmogų keistai judančiomis, nenormaliai išsi-tęsiančiomis ir besilankstančiomis galūnėmis. Vėliau, apsivilkusios gauruotus apsiaustus, jos tampa neįvardijamais, ore laviruojančiais gyviais. Scenos visuma kuria nejaukią, nepatogią (net ir užpildžius ją projekcijomis ir muzika), sterilią atmosferą.

Nesunku pripažinti, kad spektaklis atrodo estetiškai, jame daugybė kinematografiškų scenų. Tačiau po gerų penkiolikos minučių, net ir norint įsijausti į Vigroux kuriamus vaizdinius, pasiduoti besiliejančioms projekcijoms ir garsėjančiai muzikai, ima kirbėti mintis, kad režisierius, bandydamas perteikti šias sunkiai suvokiamas būsenas, užsižaidžia savo patirtimi ir palieka žiūrovą už borto. Scena atkuoja garsu, mirgančiais vaizdiniais, ištęstu laiku, tačiau lieka įspūdinga tik kadruose, kaip nuotraukų rinkinys ar atvirukų kolekcija. Stebint gyvą veiksmą, spektaklio audinys

Scena iš spektaklio „Flesh“

D. MATVEJEVO NUOTR.

atrodo sutrauktas, lyg būtų tikimasi žiūrovą sužavėti vien patirtos katastrofos didingumu, unikalios ir nesuvokiamos patirties galia. Visiškai pamirštama kurti kvėpuojantį ir įtraukiantį veiksmą, išlaikyti pauzes su nujaučiamomis ribomis, perkrovos ir ramybės scenų nepalikti tęstis, rodos, atsitiktinai pasirinktiems laiko intervalams. Ilgainiui tampa nebeįdomu sulaukti, kada tylą nenuspėjamai vėl pakeičia chaosas.

Žiūrovo įtraukimu čia daugiausia besirūpinusios ant trijų scenos sienų rodomos projekcijos irgi patyrė šiojį tokį fiasko – dėl išsiplėtusių šoninių kulisų salės pakraščiuose įsitaisę žmonės atsidūrė riboto matomumo zonoje. Net ir

persodinus toliausiai kraštuose sėdinčiuosius, nemaža dalis žiūrovų vietoj trijų sienų matė tik dvi, tad liko kuriamos patirties paraštesė.

Vigroux spektaklis „Flesh“ sužavėjo savo aprašymu bei idėja, įspūdingomis fotografijomis ir klipu (kurio nė nesinorėjo žiūrėti iki galo, kad per daug neatskleistum šio tamsiai ir fatališkai atrodančio kūrinio širmos), bet netruko nuvilti, užgesus salės šviesoms. Gaila, tačiau spektaklis (iš tiesų panašėnis į performansą), tikriausiai talpinantis labai daug asmeniškų ir jautrių režisieriaus išgyvenimų, žiūrovo akiai liko tik schema iš įvykio vietos.

Neapykantos monologas

Klaipėdos jaunimo teatro spektaklis „Kreicerio sonata“

IEVA TUMANOVIČIŪTĖ

Traukinio keleivis nugirsta pokalbį apie santykius, meilę, lyčių vaidmenis, o netrukus jam atsiveria priešais sėdintis vyras – pasakoja, ką suprato apie vyro ir moters ryšį, nužudęs žmoną. Šioje 1890 m. publikuotoje Levo Tolstojaus apysakoje, pavadintoje pagal Ludwigo van Beethoveno „Kreicerio sonatą“, traukinio keleivių pokalbis atspindi visuomeninį to meto kontekstą – senosios („domostrojaus“, jo principus istoriškai aprašė ir Kristina Sabaliauskaitė „Petro imperatorėje“) ir naujosios kartos požiūrį į lyčių santykius ir šeimą. Kūrinio pradžioje pasirodo ir vientelė balsą turinti moteris, apibūdinta kaip negraži, rūkanti, pusiau vyrišku apsiaustu, apibendrintai atstovaujanti moterų klausimu besirūpinančioms visuomenės narėms, bei jos draugas advokatas – šiuolaikiškas, liberalus tipažas. Toliau savo asmenine patirtimi dalijasi ir požiūrį dėsto pagrindinis apysakos veikėjas Pozdnyševas, jo klausosi pasakotojas. Kai susierzinimas dėl šio trigubo vyriško balso (atoriaus, pasakotojo, veikėjo) pasiekia aukštumas, Pozdnyševas išpažintyje atsiskleidžia psichologiškai tiksliai pavydo studija, skatinanti mąstyti ne tik apie vyro žvilgsnį į moterį ir lyčių santykius, bet apskritai apie žmogaus požiūrį į žmogų.

Skandalingas Tolstojaus kūrinys, tik pasirodęs, kurį laiką buvo uždraustas ir cenzūruojamas Rusijoje ir JAV; prezidentas Theodore'as Rooseveltas pavadino rašytoją „iškrypusios seksualinės moralės žmogumi“. Šiandien, daugiau nei po šimto metų, dėl pasikeitusių socialinių ir kultūrinių aplinkybių kai kurios pagrindinio veikėjo mintys, tarkim, apie mediciną, abortus ir kontracepciją, atrodo pasenusios, o aspektai nesvarstomi iš moterų teisių perspektyvos. Kita vertus, visų blogybių šaltiniu veikėjas laiko vyro požiūrį į moterį kaip į geismo objektą, o tam pritarčių ir šiuolaikinės feministės. Bet permąstęs savo asmeninę tragediją veikėjas daro išvadą, kad moralinis žmogiškumo pagrindas – susilaukymas nuo lytinių santykių, nes jie iškraipo vyro ir moters draugystę, neleidžia užmegzti paprasto, nuširdaus, broliško ryšio. Visos šios idėjos šiandien skamba ne mažiau provokatyviai, kai kurios atrodo neadekvačios laikui, nepolitkorektiškos, kitos – vertos permąstyti. Todėl buvo įdomu, kaip su jomis pasielgs Klaipėdos jaunimo teatro (KJT) spektaklio „Kreicerio sonata“, spalio 12 d. parodyto Vilniuje, kūrėjai.

Valentino Masalskio režisuotame spektaklyje išlaviruojama: subtiliai užtušuojamas socialinis ir kultūrinis kontekstas bei sumaniai

sušiuolaikinamas ir kupiūruojamas tekstas, apeinant šiandieną aštrius kampus. Režisierius susikoncentruoja į vyro pavydo tragediją, aktualią įvairių lyčių asmenims, esantiems monogaminėse porose, ir tiria neapykantą, privedančią iki žmogžudystės.

Vyro monospektalį pradeda moteris, tiksliau, jos vaizdiny, žmonos prisiminimas, vėlė. Aktorė Vaiva Kvedaravičiūtė kuria viliojančią, fatališką moters įvaizdį. Ji lėtai prisideda cigaretę, leidžia į save pažiūrėti: ilga datulių spalvos suknelė, apnuoginti pečiai, garbanos ir šaltas žvilgsnis. Tai ji, matoma jo akimis – kerinti paslaptis. Moteris vis iš naujo perkelia patefono adatą ir iš pradžių paleidžia Beethoveno „Kreicerio sonatą“, tyčia dirgindama nervus. Ji nė karto neprabyla ir pasirodo čia tam, kad primintų, jog yra vyro vaizduotės kūrinys, dėl kurio žuvo tikra moteris. Iš pradžių ji sėdi ir kaip žiūrovė klausosi pagrindinio veikėjo monologo, reaguodama į tam tikrus jo žodžius pagiežingu juoku. Šis erzina ir pabrėžia priešišką įtampą tarp vyro ir žmonos, kurią įnirtingai mėgina apibūdinti pagrindinis veikėjas, be to, sumenkina jo, kaip tiesos pasakotojo, autoritetą.

Scenografės Renatos Valčik sukurta stačiakampis karkasas padalina scenos erdvę, apibrėžia plotą, kuriame veikia vyrai: čia yra stalas, trys kėdės, audiniu uždengtas pianinas, šviesus kilimas. Baldų kojų apačios nudažytos baltai. Visa tai sukuria negyvenamos erdvės, žiemai palikto vasarnamio įspūdį, simbolizuoja atmintį, praeitį ir praradimą. Moteris vaikšto aplink, likusioje tamsioje scenos erdvėje, ir į apšviestą konstrukciją įžengia tik vėliau kaip atgijęs prisiminimas. Šios dvi erdvės pabrėžia veikėjo sąmonės ir atminties bei vaizduotės ryšį. Bet spektaklis toli gražu neskleidžia elegiškos melancholijos ar neskubraus pasivaikščiojimo praeities labirintais nuotaikos, nes personažas itin aktyvus.

„Kreicerio sonata“ – ne kartą inscenuota ir ekranizuota. 1987 m. filme aktorius Olegas Jankovskis vaidina prieštarą, daugiabrainį veikėją, patrauklų ir kartu atstumiantį, kamuojamą savirefleksijos, susitelkimo į savo jausmus, polinkio į kraštutinumus ir apibendrinimus. Lietuvoje 2009 m. Panevėžio Juozo Miltinio dramos teatre Sauliaus Varno režisuotame spektaklyje aktorius Albinas Kėleris sukūrė kenčiantį personažą, ieškančią tiesos, atgailaujančią dėl prarastų idealų, suteršto tyrumo. Jis ieško ir kelia gyvenimo prasmės klausimus. Palyginti su šiuo egzistenciniu herojumi, KJT spektaklyje aktoriaus Simono Lunevičiaus personažas jau viską žino, yra ne toks monumentalus ir artimesnis Jankovskio veikėjui, bet vienpusiškesnis. Jam

Simonas Lunevičius spektaklyje „Kreicerio sonata“

E. SABALIAUSKAITĖS NUOTRAUKOS

Vaiva Kvedaravičiūtė spektaklyje „Kreicerio sonata“

būdinga pagieža, panieka pačiam sau ir visiems kitiems, jo manymu, gyvenantiems taip, kaip jis, taip pat arogancija ir įsitikinimas, kad žino daugiau už kitus. Jis siekia save pateisinti rodydamas, kaip pamažu augo neapykanta tarp jo ir žmonos, kaip plėtojosi santykiai, kurių dinamika jis apibūdina kaip besikeičiančius konfliktų ir sekso periodus.

Lunevičius personažą kuria techniškai, nepaleisdamas žiūrovo dėmesio intensyviai veda jo liniją, užpildo visą jam skirtą scenos dalį. Jis girdimai iškvepia orą (šią detalę apysakoje mini Tolstojus), jo nepaprastai judrios rankos ir pirštai, jis tikslingai išnaudoja kėdės ir stalą, reikiamu momentu nusivelka ir apsirengia švarką, kaip vilkelį pasuka knygą. Tačiau visa tai nepaslepia schemos, galima manyti, kaip aktorius save valdo, kaip dirba, tarp jo ir personažo lieka plyšys. Be to, nuo pirmų Lunevičiaus žodžių scenoje atpažinti Masalskį, tarsi aktorius visų pirma vaidintų savo vaidybos mokytoją ir spektaklio režisierių: balso tonas, moduliacijos, pauzės, nutilimai, dinamika primena jį.

Apsakyme Tolstojus Pozdnyševą kuria taip, kad skaitytojo požiūris į jį nuolat kinta: jis sudomina, atgraso, jam lengva nepritarti ar pasipiktinti jo idėjomis, tačiau emocinis susitapatinimas vis dėlto įvyksta, ypač tada, kai jis psichologiškai tiksliai apibūdina, kaip komandiruotėje užvaldo pavydas, kaip vaizduotėje kuriasi neištikimybės istorijos. Jis pats įtiki savo fantazijomis ir kursto pyktį tol, kol patiki tuo, ką numano esant kaip tiesą, ir nebesivargina įsitikinti prieš imdamasis žiauriausių veiksmų. Spektaklyje to nėra, o požiūris į veikėją mažai kinta, nes čia ryški viena – pagiežos – linija bei kritiškumas jo atžvilgiu, nepaliekantis galimybės susitapatinti ar atjausti.

KJT „Kreicerio sonata“ sutelkta į vyro akimis matomą lyčių kovą ir ją persmelkiančią neapykantą, bet spektaklyje neįvyksta katarsio akimirka, kai pyktį keičia švelnumas ir bent akimirką praregi, koks būtų santykis su kitu, jei jame būtų mažiau savininkiškumo, noro, kad kitas atitiktų tavo poreikius. Baigęs

savo pasakojimą, veikėjas simboliškai paverčiamas vienu iš užklotų baldų kambaryje, tačiau viduje neįvyksta perversmas ir to nepakanka scenoje tvyrančiam pykčiui išsklaidyti. Negavęs „išrišimo“, tas pyktis nukrypsta į tokius klausimus kaip: „Ko apskritai siekia teatras, statydamas klasiką?“, „Ar teisinga, kad aktorius gauna nuostabų monologą, o aktorė yra tik funkcija, nebyliai vaikstanti scenoje?“ Spektaklyje glūdi į akligatvį vedantis paradoksas: scenoje – akivaizdi lyčių nelygybė, tačiau ji – ir būdas parodyti, kad veikėjas yra atitrūkęs nuo tikrovės ir gyvena savo įsivaizdavimais, bei kritikuoti jo pragaištingą požiūrį į moterį.

Gera, kad nuosekliai kuriamame KJT repertuare, kurį neseniai papildė Árpádo Schillingo spektaklis „Įstrigę“, bent egzistuoja įvairovė: tarp klasikos pastatymų, šiuolaikinių pjesių, dokumentinių spektaklių, kūrinų vaikams yra ir feministinis muzikinis spektaklis „Graži ir ta galinga“, kuriame aktorė Kvedaravičiūtė turi savo balsą.

Vilniaus Užupis: nykstantys pasakojimai

Jaunimo teatro spektaklis „Kaip visur, kaip visi“

VIKTORIJA SINICYN

Klaipėdoje, šiek tiek į pietus nuo Paupio rajono, esama tokios vietos – buvęs kaimas, prie didmiesčio prijungtas tik 1996 metais. Kad tai jau miesto dalis, ilgą laiką nebuvo justai. Šaligatvių pagrindiniame kelyje nėra, visur kitur žvyrkeliai. Namų mažai, kai kurie statyti dar XX amžiuje. Mieli raudonų plytų statiniai, vokiško stiliaus tvartai, sodybos apkerpėjusiomis medinėmis ar išklerusiomis vielos tvoromis, susenusios obelys, nepaliaujamai vedančios vaisius. O kur dar klasikinis gaidžių giedojimas švintant. Aplink laukai. Žiūri į pievas, nes laiko jomis džiaugtis liko nedaug. Čia pat jau įrengti daugiabučių pamatai, kitoje pusėje kabo naujo stadiono projektas.

Kiek istoriniai reliktai imponuoja paskiram žmogui – neišmatuosime. Tačiau jei kalbėsime apskritai, miestų istoriškumas yra neišbraukiama gyventojų tapatybės dalis. Didmiestis, šiuo atveju, dėkinga vieta savo sluoksniais – čia aiškiai matome sena susiduriant su nauja. Šalia senųjų likučių dygstančios naujovės tikrai ne visada dera tarpusavyje, bet vakarykštė diena – vykusiai arba ne – susijungia su šiandieniu urbanistikos kvėpavimu. Keista, kad Lietuvoje miestai tankinami taip, lyg lietuvių populiacija pernakt pasidaugintų kvadratu. Dėl to turime tai, ką turime, – seni, aptriusę rajonai staiga tampa gėdžiamiausiomis vietomis gyventi.

Pažintis su Jaunimo teatro pristaityta režisieriaus Nauberto Jasinsko

Viktorija Kuodytė spektaklyje „Kaip visur, kaip visi“

D. MATVEJEVO NUOTR.

įvietinto teatro patirtimi „Kaip visur, kaip visi“ – taiklus pavyzdys, kai galima tiesiogiai pajauti dabarties laipsniškai išstumiamą praeitį. Svarbiausia čia režisieriaus ir vizualiojo meno kūrėjo Augusto Serapino parinkta vieta – lokacija, diktuojanti viską.

Žiūrovai sutinkami prie Užupio gimnazijos. Įteikiamos ausinės, per kurias jau netrukus išgirsime Dovilės Zavedskaitės dramaturgiją įgarsinančius aktorius – kalbės Viktorija Kuodytė, Aušra Pukelytė, Janina Matekonytė, Aleksas Kazanavičius ir Alvydė Pikturnaitė (tik prieš tai vyriškas balsas praneša apie būsimą teatrinį patyrimą, kiek pretenzingai įvardytą „psichoimersiniu“).

Susirinkusieji neskubriu žingsniu vedlės Dalios Morozovaitės palydimi į kiemą, teatralų paverstą

scena (LRT „Panoramos“ reportažo žiniomis, vedlio pareigas per kitus rodymus užėmė ir pats režisierius). Tik šįkart „scena“ – nei reali pakyla, nei apipavidalinimas, o visokio autentiško šlamšto, sodinamųjų lysvių likučių, medžių ir žolės chaotiškas sklypas; tikėtina, kad aktoriams nebuvo taip lengva susidraugauti su svetimu kiemu.

Parinktas kiemas – ištis nepaprasta vieta, nulėmusi įvietintos teatro patirties sėkmę ar, tiksliau sakant, įmanomybę patirti vadinamą gentrifikaciją. Nes jeigu nesi jos paliestas tiesiogiai, kaip kitaip gali tai išjausti? Visapusiškai, žinoma, niekaip, bet dėl „Kaip visur, kaip visi“ galime pamėginti suprasti šio reiškinio mastą ir padarinius.

Vilniaus Užupis – buvęs priemiestis, istoriniuose šaltiniuose

minimas maždaug nuo XV amžiaus. Šimtmečius skaičiuojanti gyvenvietė per amžius, žinoma, keitėsi, bet nenuginčijamai išliko istorinė. Sovietmečiu rajonas buvo niūri vieta, palikta bohemos menininkams ir alkoholio vargdiečiams. Vis dėlto dabar Užupyje, kaip ir miestuose apskritai, viskas tvarkoma, prižiūrima. Tai, kad nebijodami galime tyrinėti įvairius miesto kampus, – teigiama milijoninių investicijų pusė.

Filaretų gatvės kiemas atvaizduoja žodžiais sunkiai išreiškiamą seno ir naujo susidūrimą. Ir tai geriausiai galima matyti kiemo viduje: senas namas aukštais pamatais – kaip šydas nuo gatvės, o iš kitos pusės kiemo uždaramą saugo įkalnė. Atrodytų, kad videnis žemės gabalėlis – uždara erdvė,

dauba, kurioje galėtum pasislėpti. Bet ne. Šalia iškilę sovietiniai daugiabučiai atima vidinio sodo privatumą, žmonės, gyvenantys aukščiau, gali ganyti žvilgsnius per buto langus. Kuodytės tariami žodžiai „atrodo, kad tave kažkas stebi“ ir viršum Filaretų g. 23-iojo namo kiemo stūksantys daugiabučiai sustiprina nejaukumo pojūtį – niekur nepasislėpsi. Kaip atsvara – Kazanavičiaus įkūnijamas gyventojas, tas keistas, bet širdžiai mielas kaimynas, kuris ramiai užsiima savais reikalais, per daug nekreipdamas dėmesio į besikeičiančią aplinką.

Patyrimo kulminacija užklupo pabaigoje. Vedlė be žodžių kviečia sekti paskui ją įkalnėn, o aktoriai, tam kartui tapę kiemo gyventojais, lieka užnugaryje stebėti išeinančiųjų. Porą minučių trukęs kopimas, laikantis už savadarbių turėklų, atidengė tokį pat iškalbingą vaizdą kaip ir Vilniaus panorama nuo Trijų Kryžių kalno – tik mažiau lipimo ir atsivėrę vaizdai pasakoja lokalesnę istoriją. Apie modernios statybos bedugnę, užstojančią visa, kas nenugludinta, nerenovuota. Itin daug davė tai, kad užlipę ant kalno nebuvo sutikti kokiais nors didaktiniais žodžiais, o tiesiog palikti tyloje su savimi ir visa pasakančiu vaizdu prieš akis.

Filaretų kiemo patirtis neučia privertė dar porą valandų sukti ratus po Užupį. „Kaip visur, kaip visi“, subūręs žmones, įprasmino esamąjį laiką sename kieme, kurio, kad ir kaip liūdna, anksčiau ar vėliau nebus. Kai sunyksta žmonės, pasakojimus pratęsia likę kiemai, namai – kad ir sukrypę, apaugę žole. O kas tęs pasakojimus, kai nebeliks net jų?

Žanrų kokteilis su telenovelės prieskoniu

Klounados vesternas „Odiseja“

LAURA ŠIMKUTĖ

Būdavo, prieš gerą dešimtmetį per televiziją rodydavo penktadienio vakaro filmą – pasitaikydavo kaip kada, bet dažniausiai kas nors lengvo ir leidžiančio pasijuokti. Žinoma, turinys nebūdavo gilus, bet ieškodamas gylio juk ir nesiungi tokios programos. Žinai, kas laukia ir ko tikėtis. Čia trumpas interliudus.

Daug juoko pažadėjo ir Šiuolaikinės intelektualios klounados teatras, sukvietęs publiką į negirdėto žanro spektaklį – klounados vesterną, o interpretuoti ėmėsi Homero „Odiseją“. Iš pirmo žvilgsnio toks kokteilis atrodo mažų mažiausiai kofonija, bet gal tai ir neblogo įžanga,

Scena iš spektaklio „Odiseja“

D. TYKUMOS NUOTR.

kad žiūrovas būtų nusiteikęs – pamiksuota čia bus taip, jog galų gale ir ta „Odiseja“ liks tik tarp kitko.

Žilvino Beniušio režisuotas spektaklis prasideda iš karto laužant teatrinės sienas – kūrėjai

supažindina kiekvienas su savo vaidmeniu ir reveransiškai prisistato. Svarbu pabrėžti, kad pirmiausia jie pristato save kaip asmenybę ir tik tada – kokį vaidmenį atliks. Iš karto susikuria laisva atmosfera, nes ir tie prisistatymai, žinoma, komiški ir hiperbolizuoti. Netruksta ir saviironijos – ir sau patiems, ir pačiai prisistatymų kultūrai, kai absurdiškai atkartojama neretai pasitaikanti „pasiklydimo vertime“ situacija. Ir tik tiems, kurie asmeniškai pažįsta veikėjus, lemta žinoti, kiek jie pasakė tiesos, o kiek prigalvojo dalykų dėl efekto. Įtariu, kad vis dėlto viskas ten tiesa – nuo visų reklamų ir buvimo auksiniu žmogumi gtvėje. Kad Domantas Starkauskas groja populiarioje grupėje, klausimų nekyla.

Sceniniai sprendimai vesterninėje „Odisejoje“ – irgi atitinkami. Prabangos ar ko nors panašaus pamatyti nepavyks: vyrauja tik įvairios dėžės, tampančios tuo, ko konkrečiu momentu reikia. Reikės rampos – bus, reikės sienos – irgi bus, reikės namo – kodėl gi ne, bus. O prabangos ar sudėtingų scenografijos sprendimų ir nereikia, nes didžiausias dėmesys ir turi nukrypti į aktorius bei tai, ką jie veikia. O jie daugiausia užsiima fizine komedija – jausmas panašus lyg žiūrint „Kito kampo“ etiudus, tik čia jau ne improvizacija vietoje, o surepetuota medžiaga. Improvizacijos bus nebent tiek, kiek publika leisis ir duos žinoti, kad

NUKELTA Į 7 PSL.

Kartojimas – būdas suvokti nežinomą sritį

Pokalbis su Dovydu Strimaičiu

IGNAS ZALIECKAS

Dovydas Strimaitis – šiuolaikinio šokio menininkas, kuriantis Marse-lyje. Pradėjo šokti būdamas dvyli-
kos metų. Studijavo šokį „Codarts“
menų universitete Nyderlanduose,
ten sukūrė solo spektaklius „Pen-
dulum“ ir „Still Waiting“, pastara-
sis parodytas Roterdamo ir „Korzo“
(Haga) teatruose. Po studijų nuo
2019 m. stažavosi pas žinomus cho-
reografus, tokius kaip Jitti Chompee,
Janas Martensas, Marina Mascarell,
tų pačių metų rugsėjo mėnesį pri-
sijungė prie Nacionalinio Marselio
baleto teatro trupės, vadovaujamos
kolektyvo „(La)Horde“. 2020 m. su
estų choreografe Maarja Tõnisson
pristatė bendrą darbą „Insula“. Nau-
jausias jo solo spektaklis „Šokių kū-
rimo menas“ („The Art of Making
Dances“) parodytas šių metų festi-
valyje „Naujasis Baltijos šokis“.

**Prancūzija – trumpalaikė ke-
lionė ar ilgalaikė stotelė? Kas
atvedė į šią šalį?**

Į Marselį atvykau prieš dvejus
metus, bet kelionė į Prancūziją ne-
buvo planuota. Baigęs šokio univer-
sitetą Roterdame, ieškojau darbo.
Man nebuvo svarbu, kurioje šalyje
dirbti, rūpėjo, kokie žmonės mane
sups. Turėjau išankstinę nuostatą,
kad į Prancūziją tikrai nevyksiu,
nes buvau susidaręs įspūdį, jog
šioje šalyje nieko nevyksta. Tik vė-
liau supratau, koks platus galimy-
bių spektras čia atsveria, nes retas
šokėjas prancūzas stengiasi išvykti,
pranešti apie save už šalies sienų.
Čia nėra tokių aktyvių mainų kaip
tarp Vokietijos ir Olandijos ar tarp
Skandinavijos ir Vakarų Europos
šalių. Į Marselį atvykau pakvies-
tas mėgstamų choreografų ir šis
miestas kurį laiką tikrai neišnyks
iš mano akiračio.

**Kokios Prancūzijos šokio sce-
noje vyraujančios temos Tau
artimos?**

Vyrauja du priešingi mane do-
minantys požiūriai į šokio pasi-
rodymo kūrimą. Pirmuoju atveju
daug dėmesio skiriama solo atlikė-
jams ir choreografams, kurie patys
sau kuria choreografiją ir ją atlieka.
Tokio tipo spektaklio forma yra
įdomi, nes parodo asmenybę, at-
skleidžia žmogų. Kitu atveju Pran-
cūzijoje plinta būdas statyti spek-
taklius, pasitelkiant būrį šokėjų ir
vietoj choreografo režisuoti pakvie-
čiant nebūtinai iš šokio srities atė-
jusį profesionalą. Šiuo metu Pran-
cūzijoje vyrauja tokia problema,
kad dideli teatrai negali užpildyti
savo repertuaro, todėl įvairūs kūrė-
jai stengiasi pasinaudoti susidariu-
sia situacija savo darbams pristatyti.

**Kuri ne tik kaip solo šokė-
jas, bet ir kaip Marselio ba-
leto teatro trupės narys. Kas
Tau artimiaus – plėtoti kieno
nors kito apibrėžtą pasaulį ar
skleisti savajame?**

Esu šokėjas ir choreografas, bet
kitų autorių kūrinius atlieku ilgesnį
laiką nei kuriu pats. Mano choreo-
grafija yra asmeniška, nes šoku vie-
nas, dar nesu pastatęs spektaklio,
kuriame kiti šokėjai turėtų atlikti
mano sugalvotą pasirodymą, – tai
būtų idealus atvejis. Noriu pats
kurti pasaulį. Manau, kad tai įvyks,
nes ateityje save matau kaip cho-
reografą, o ne kaip atlikėją. Da-
bartinė mano karjera juda to link.
Verta paminėti, kad dabartiniame
šokio pasaulyje riba tarp šokėjo
ir spektaklio statytojo labai plona,
ryškiau matoma lankstinukuose, o
ne repeticijose. Dažnai koncepcija
būna bendros kūrybos ir apmąs-
tymų vaisius. Atlikdamas kitų cho-
reografų kūrinius jaučiuosi daug
laisvesnis, ramesnis, galiu mažiau

Dovydas Strimaitis spektaklyje „Šokių kūrimo menas“

D. MATVEJEVO NUOTR.

galvoti, priešingai nei kurdamas
savo darbą.

**Šokai Julijonos Biveinytės
dainos „Last Song“ videoklipe,
jame ryškus sovietinės archi-
tektūros leitmotyvas. Kaip
Tavo kūrybą veikia ir kuo Tau
svarbi skirtingų miestų atmos-
fera, jų architektūra?**

Stipriausią įtaką daro atmosfera,
žmonių santykis ir klausimas, koks
yra miesto judesys. Miestas sukelia
norą priešintis jo judėjimui, jo vei-
kimo principui. Pavyzdžiui, Mar-
selis, kuriame dabar gyvenu, yra
chaotiškas, bet nesuprantamu būdu
funkcionuojantis kaip miestas, to-
dėl noriu rasti tam atsvarą, ir da-
bartinė mano kūryba nėra paremta
improvizacija, ji tiksli ir nesuteikia
erdvės netikėtumams.

**Kokias matai su kūniškumu,
fiziškumu susijusias visuo-
menės problemas? Ar ryškėja**

Nemaža dalis humoro „Odisėjoje“
laviruoja ties paviršine riba – juo-
kiamasi iš veikėjų vardų, kurie tyčia
perdirbti (kaip kad Pimpalas, kurį
reikia tarti tvirtagališkai kirčiuojant
pirmąjį balsį „a“, ar Eurilochas), iš
nepasotintos vyrišku balsu riauo-
jančios Kalipsės, vyriškumo atė-
mimo atėmus ir „kiaušus“ bei pana-
šiai. Kartais atrodė, kad ties šiomis
dalimis užsižaista per daug, ir tai
užgožė tikrai smagiai sukurptą ir
atpažįstamą paties vesterno žanro
parodiją. O ši ir turi daugiausia gero
ir kokybiško komedinio potencialo
šiam žanrų ir įtakų kokteilyje.

Ir jei galvotume tik apie juoko
potencialą, manau, šiek tiek pašli-
favus, šio žanro „Odisėja“ turi ne-
blogas galimybes, o premjeros
vakarą dar vietomis „lūžo“ vaidme-
nys – dėl per didelio flirtavimo su
publika – ir buvo justi tam tikras
neužtikrintumas.

**konkreti problema, kurią išsa-
miau analizuoti planuoja per
šokį?**

Šokio pasaulio žmonių požiūris į
kūną buitinis. Kito kūnas yra darbo
objektas, todėl esame burbule, o
susidūrę su kitos aplinkos žmo-
nėmis suprantame, kad kūnas yra
daugiau nei tik įrankis. Dažnai kyla
problema, kaip jį parodyti, nes rei-
kia suderinti du skirtingus požiū-
rius. Žiūrovas dažnai pamato ne tik
estetinį objektą, bet ir visą žmogų.
Šokis, jeigu sukurtas gerai, leidžia
paprastiau pažvelgti į kūną, matyti
jį kaip estetinį vienetą, nes dabar
nuogumas nebėra būdas nustebinti,
šokiruoti publiką, todėl galima pa-
matyti kūno grožį, nepersmelkiant
jo seksualinėmis mintimis, tabu,
pamąstymais, koks kūnas turėtų
būti. Požiūrių į jį skirtingus žymi
publikos nuomonė.

**Tavo kūriniuose pastebiu daug
pasikartojančių judesių. Ką
Tau reiškia pasikartojimas,
atsiribojant nuo nuvalkiotos
visuomenės bėgimo, kasdienio
bergždumo temos?**

Visų pirma, žvelgiant iš techni-
nės perspektyvos, nemėgstu kurti
judesių, nes sukūręs vieną galiu jį
paversti pagrindine spektaklio li-
nija. Kita vertus, pasikartojimas yra
geras būdas suvokti nežinomą sritį,
idėją, klausimą. Pavyzdžiui, dabar
kuriu duetą, pasitelkdamas dviejų
kitų šokėjų pagalbą, mes remiamės
petit allegro (maži, trumpi šuoliu-
kai, būdingi baletui, o ne šiuolaiki-
niam šokiui, išskyrus *house* stilių).
Šis judesys, dažniausiai naudojamas
kaip pratimas, mane jau ilgą laiką
žavi, bet niekaip negaliu suprasti
kodėl. Taigi nusprendžiau sukurti
duetą iš banalios *petit allegro* frazės,
kurią ilgai, įvairiais būdais kartoja
mano šokėjai, kurdami monotonią.
Ją perlipus galima atrasti, kas slypi
už žingsnio, už objekto, nors kartais,

net tai atradus, sunkiai galima atra-
dimą paaiškinti, bet tada jaučiuosi
arčiau tyrimo esmės. Neįmanoma
per kiekvieną pasirodymą visko pa-
kartoti identišškai, tačiau tai leidžia
pamatyti žmogų, ir iš to kyla pa-
radoksas – pasitelkus monotonią,
stengiantis nužmoginti pasirodymą,
išryškėja individas.

**Naujausiame savo darbe „Šo-
kių kūrimo menas“ keli mintį,
kad nestatiški meno kūriniai
neturi galimybės būti apmąs-
tyti per jų vyksmą, priešingai
nei skulptūra. Kodėl? Galbūt
kaip tik per ritmą, atsikarto-
jimą jie gali įvesti į kitą, pasą-
moninę suvokimo būseną?**

Kūrinys, kuriame daug pasikar-
tojimo, leidžia jį įsiminti ir vėl iš
naujo pamatyti. Vyksta nuolatiniai
mainai tarp to, ką atsimenu, ir to,
kas vyksta scenoje. Žiūrovas yra
priverstas ilgai galvoti apie vieną
judesį ar mintį. Todėl mane žavi
neaktyvios meno formos, nes pa-
veikslas kinta prieš jį stebinčiojo akis
nuo momento, kai į jį pažvelgiama
pirmą kartą, iki kol, nuo jo atsitrau-
kiama. Pokytis vyksta tik dėl to, kad
ilgai žiūrint į vieną objektą pastebi-
mos vis naujos detalės.

**Ar turi minčių ateityje plėtoti
šią idėją, o galbūt ji leido at-
rasti naują tyrinėjimų lauką?**

Dabar įdomu sujungti atsikarto-
jimo motyvą su kitais, pavyzdžiui,
muzika. Iki šiol mane domino tik
pats pasikartojimas, bet šiuo metu
tolesnei analizei noriu pasitelkti
muziką ir ritmą, kurdamas kon-
trastą tarp šokio ir garso sričių.
Kita priežastis – bendras nuovar-
gis nuo pasirodymų efektingumo,
spalvingumo, todėl noriu artėti prie
minimalizmo.

Dėkoju už pokalbį.

Augalai patys yra menininkai

Vilniaus fotografijos meno centro „7:14“ tyrimai

RADVILĖ RIMGAILĖ-VOICIK

1940 m., Europoje kylant Antrojo pasaulinio karo bangai, lietuviškame mokslo populiarinimo žurnale „Kosmos“ botanikos profesorius Constantinas Andreas von Regelis (1890–1970) pristatė šveicarų augalų fiziologo Alexanderio Tschircho (1856–1939) darbą apie augalų sielą (vok. „Das Leben der Pflanze und ihre Seele“, 1939). „Gyvybės vienodumas reikalauja sielos buvimo augale. <...> tame augale, kuris savo biologiniu veikimu stovi visų gyvų organizmų pasaulio viršūnėje, nes jis sudaro milžinišką sintezę iš vandens, ugnies, oro ir žemės ir pasiaukodamas gamina maistą visiems kitiems gyviems organizmams.“ Teigiama, kad kiekvienas augalas, be automatinės gyvybės jėgos, turi ir tikslingai veikiančią, vadovaujančią, valią turinčią jėgą, kurią galima pavadinti siela. Augalų lapai turi asmens charakterį, o asmuo yra lygus sielai. Štai kodėl per „kvepiančias medžiagas“ bendraujančios augalų bendruomenės turėtų būti analizuojamos ne tik fiziologiniu, bet ir... psichologiniu aspektu. Medžiai miškuose, žolės pievose – kiekvienas individas su savo unikaliu veidu.

Šią vasarą Vilniaus universiteto Botanikos sode Kairėnuose meninį tyrimą vykdė fotografės Dovilė Dagienė-DoDa ir Emilija Petrauskienė. Vilniaus fotografijos meno centro „7:14“ projektas „Botanikos sodo studija ’21“ suteikė progą autorėms ieškoti įkvėpimo Vilniaus universiteto Botanikos sodo Kairėnų ir Vingio skyrių erdvėse bei eksperimentuoti su netradiciniais fotografijos metodais. Fotografės taikė šlapio kolodijaus, chlorofilo atspaudų, cianotipijos, antotipijos technikas.

Ne veltui šiam meniniam tyrimui pasirinktas VU Botanikos sodas. Botanika Vilniaus universitete turi ilgą istoriją, kurios pradžia siejama su prancūzo Jeano Emanuelio Giliberto atvykimu į Vilnių ir pirmojo botanikos sodo įkūrimu. Pasaulio pažinimui XVIII a. Vilniuje botanikos sodo kolekcijos vaidino reikšmingą vaidmenį. Dar ir dabar Vilniaus senamiesčio kiemeliai gali priminti augalų mokslų pradžią. Tereikia pasukti į Šiltadaržio gatvę. Nors J.E. Gilibertas Vilniuje gyveno ir dirbo vos kelerius metus, jo atneštas evoliucijos idėjų kupinas gūsis nulėmė tolesnę gamtamokslų studijų plėtrą. Klasikinės botanikos studijos neprarado aktualumo ir Vilniaus universitete egzistuoja iki šių dienų.

Botaninio meno vaidmuo augalų moksluose taip pat nemažėja. Šiuolaikiniai mokslo žurnalai, monografijos, skirtingų teritorijų flora dažnai iliustruojama ne tik grafinais piešiniais, žiedų diagramomis,

bet ir mikro- ar makronuotraukomis, pabrėžiančiomis svarbius rūšies požymius. Jei nusikeltume į XIX a. pabaigą ar XX a. pirmuosius dešimtmečius, botaniką Vilniaus apylinkėse sutiktume su botanizire (metalinis lagaminėlis pavyzdžiams susidėti – *aut. past.*) ir lauko užrašų bloknotu. Šiame bloknote fotografiškai aprašomos pastebėtos rūšys: nurodomi jų požymiai, kartais, vaizdingumo dėlei, jie iliustruojami eskizais pieštuku. Šiandien augalus savo aplinkoje pastebintys žmonės dažniausiai dokumentuoja savo atradimus išmaniuoju telefonu ir tik retas kuris renka pavyzdžius herbariumui. Šiuolaikinė botanika neatsiejama nuo fotografijos ir socialinių medijų. Tokie moksliniai atradimai kaip naujos mokslui rūšys ar naujos saugomų rūšių radavietės atsiranda būtent dėl technologinės pažangos ir galimybės kiekvienam pastebėti ir pasidalinti atradimais socialiniuose tinkluose. Ir, žinoma, dėl herbariumo kolekcijų skaitmeninimo bei duomenų viešinimo tokiose duomenų bazėse kaip „Global Biodiversity Information Facility“ (GBIF; gbif.org).

Tikriausiai esminis skirtumas tarp mokslinės botaninės iliustracijos ir meninio augalo atvaizdavimo yra tas, kad, pavyzdžiui, tapybos darbas, vaizduojantis gėles, yra nevykęs, jei juo neišeina perteikti pievos grožio, o iliustratoriaus darbas – nevykęs, jei jam trūksta tikslumo. Botaninės dailės darbų, kuriuose vaizduojamos Vilniaus apylinkių augalų rūšys, Lietuvoje nėra daug išlikusių. Vilniaus universiteto herbariume saugoma Stepono Batoro universiteto botanikos sodo inspektoriaus Konstantino Proszynskio (1859–1938) daugiau nei 280 augalų piešinių kolekcija. Piešiniai vaizduoja sunkiai atskiriamas rūšis iš balandinių, gluosninių, gegužraibinių šeimų, taip pat išlikusi kepurėtųjų grybų piešinių kolekcija. Buvusio VU Gamtos mokslų fakulteto fonduose yra ir kitokių vizualaus botanikos meno eksponatų – įvairių mokomųjų priemonių, kuriose neretai naudojami herbarizuoti augalai, arba originalių mokomųjų plakatų ir modelių. Ankstyvųjų fotografijų kolekcijomis, deja, negalime pasigirti. Botaninės iliustracijos technika vystėsi paraleliai su to laikotarpio meno tendencijomis, žinoma, technologinė pažanga spaudos bei fotografijos srityse nulėmė ir botaninių iliustracijų progresą.

Seniausi žinomi piešti augalų atvaizdai susiję su vienuolynų soduose ir daržuose augintais augalais, jie daugiau nei tūkstantį metų buvo kopijuojami ir stilizuojami, kol galiausiai prarado tiesioginę vertę – tapo neįmanoma atpažinti rūšių. Kaip pavyzdį galėtume paminėti nežinomą IV a. metraštininką,

šiuolaikinėje literatūroje vadinamą *Pseudo-Apuleius Herbarius*, kurio darbai reikšmės neprarado iki XII a. ir iki šių dienų yra išlikę nemažai tiek iliustracijų, tiek teksto kopijų. Pirmasis išsamus žolynas (knyga su augalų aprašymais – *aut. past.*), šiuolaikinės enciklopedijos pirmtakas, vadinamas „Grete Herball“, irgi pasirodė XVI amžiuje. Renesanso laikotarpiu su botaniniais Leonardo da Vinci (1452–1519) ir Albrechto Dürerio (1471–1528) darbais grįžo natūralizmo idėjos. Apskritai botaninių iliustracijų kūrimo aukso amžius tęsėsi nuo 1750 m. iki 1850 m. dėl Carlo von Linnėjaus (1707–1778) sudarytos augalų sistemos. Šiuo laikotarpiu kūrė Francisas (1758–1840) ir Ferdinandas Baueriai (1760–1826), daugelio nuomone, yra ryškiausi ir reikšmingiausi visų laikų botaninių iliustracijų kūrėjai. Taip pat paminėtina Marianne North (1830–1890), kuri lankėsi naujose Didžiosios Britanijos kolonijose, fitografiškai dokumentavo naujas rūšis savo piešiniuose. Vartant jos darbų albumus galima keliauti nuo Šiaurės iki Pietų ašigalio.

Mene dažnai naudojamos augalinės medžiagos. Tapybos darbuose tai – pigmentai ir pati drobė. Ansktyvajame kine ir fotografijoje – celiulioidinė juosta ir plokštelės. Muzikoje – medinės instrumentų dalys. Anot Martino Heideggerio (1889–1976), tokiais atvejais augalo dalyvavimas mene yra daiktiškas, nes kūrybinė darbo dalis yra atsietą nuo augalinio kūrėjo. Bet augalas gali tapti kūrinio kūnu ir siela, būti tiek jo forma, tiek ir turinys.

„Botanikos studija ’21“ kūrinių atsiradime dalyvavo botanikos sodo gyventojai – augalai. Parodoje pristatytuose darbuose – tiek jų atvaizdai, tiek ir šešėliai. Nors mūsų ir augalų laiko skalės nesutampa, stebėti ir užfiksuoti augalus ir jų gyvenimo įvykius įmanoma. Augalinio pasaulio formų ir spalvų įvairovė traukia menininkus išbandyti vis naujas technologijas šiam pasauliui užfiksuoti. Augalų ir žmonių realybę suartinti gali padėti fotografija, ypač alternatyvūs metodai, leidžiantys pažvelgti giliau. Štai, pavyzdžiui, vienos Los Andželo ligoninės radiologas Dainas L. Takeris (1872–1964) fotografavo žiedus naudodamas rentgeno spindulius – kūrė radiogramas. O skulptorius Karlas Blossfeldtas (1865–1932) pats konstravo iki 30 kartų gebančią padidinti kamerą, kuri leisdamas užfiksuoti nepastebimas augalo paviršiaus struktūras, atskleisti augalų formų įvairovę.

Cianotipija – mėlynasis atspaudas

Fotoobjektyvo nereikalaujančio fotografijos metodo, kuris leidžia fiksuoti objektus ant chemiškai paruošto popieriaus saulės šviesa,

Dovilė Dagienė-DoDa, „Istorija žvelgia į mus“, fitografija – chlorofilo atspaudai. Koliažas. 2021 m.

atradimas ir pirmoji cianotipijomis iliustruota botanikės Anos Atkins (1799–1871) knyga atvėrė naujas knygų iliustravimo, spaudos galimybes. Dėl ryškiai mėlynos fono spalvos šie atspaudai dažnai pavadinami mėlynaisiais. A. Atkins savo botaninius veikalus iliustravo makroskopinių dumblių ir sporių induočių atspaudais. Ji pažinojo fotografijos pradininką Williamą Henry Fox Talbotą ir Johną Herschelį, kuris sukūrė cianotipijos techniką. Popierius (arba audinys) įjautrinamas amonio geležies citrato ir raudonosios kraujo druskos mišiniu (santykiu 1:1), sudėliojama kompozicija ir prispaudžiama stiklu, padedama saulėkaitoje arba apšviečiama UV lempa. Gautas atspaudas nuskalaujamas ir išdžiovinamas. Šis, bene paprasčiausias technologine prasme, procesas ypač tinkamas pradedantiems, nes rezultatas gaunamas greitai ir yra ilgai išliekantis, kokybiškas.

Šlapio kolodijaus technika – amžina fotografija

E. Petrauskienė tyrimo metu eksperimentuodama su šia technika fotografavo miežių (lot. *Hordeum vulgare L.*) mutantus, kurių kolekcija botanikos sode pradėta kaupti dar 7-ajame dešimtmetyje, tyrimų iniciatorius – prof. emeritas Vytautas Rancėlis (1938–2021). VU augalų genetikų mokslinės grupės mutagenezės tyrimai yra itin vertingi ir sulaukia tarptautinės mokslinės bendruomenės dėmesio. Iš pirmo žvilgsnio neišvaizdžios miežių

varpos su kūrinio stebėtoju žaidžia pastabumo žaidimą. Kaip dėl klaidų genetiniame kode keičiasi žiedyno požymiai? Jo forma, žiedų skaičius, akuotų ilgis? Šalia – karališko grožio lietuviškų veislių – Jūros perlas, Šventaragis, Progresas, Vytautas Didysis, Mopsas, Ritos brolis – vilkdagių (*Iris x germanica L.*) portretai. Šlapio kolodijaus procesas pradedamas nupoliruotą plokštelę padengiant fotografiniu kolodijumi (celiuliozės nitratu), tuomet plokštelė yra mirkoma sidabro nitrato tirpale, į kurį sureagavusios medžiagos tampa jautrios šviesai. Šlapia plokštelė dedama į fotoaparatai ir fotografuojama su gana ilga ekspozicija – 8–20 sekundžių ar net keletu minučių.

Šlapio kolodijaus procesu vaizdą galima kurti ant stiklinės plokštelės (gautas vaizdas – ambrotipas), metalinės plokštelės (ferotipas) arba akrilinės plokštelės. Šlapio kolodijaus procesu gautos nuotraukos neblunka, todėl neretai tai vadinama amžina fotografija. Sidabro atspaudų technika buvo gana dažnai naudojama botanikos mene. Tik nebūtinai fotografuojami žiedai. Čia galėtume paminėti Charlesą Jonesą (1866–1959) – profesionalų sodininką, dirbusį ne viename dvare Anglijoje. Jis sukūrė daržovių, vaisių ir žiedų sidabro atspaudų serijas. Jam, akivaizdu, svarbu buvo parodyti sodininkavimo rezultatus. Objektai nuotraukose buvo izoliuoti neutraliame fone, taip išryškinant jų morfologines savybes, o

NUKELTA Į 9 PSL.

Apie laiką ir viltį

Paroda „9 dešimt keramikai“ VDA parodų salėse „Titanikas“

RITA MIKUČIONYTĖ

Jubiliejinės parodos neretai yra keblus reikalas – įprastai atgraso jų iškilmingas reprezentatyvumas ir pretenzijos parodyti kuo daugiau solidžių kūrinių. Manau, VDA Vilniaus fakulteto Keramikos katedros įkūrimo 90-mečiui skirta ekspozicija išsiskiria optimalia tradicijų ir inovacijų pusiausvyra. Tai neabejotinas „9 dešimt keramikai“ projekto rengėjų nuopelnas, paremtas konceptualių parodos sumanymu, ekspozicinės erdvės prisodrinimu ir apgalvota judėjimo trajektorija antrojo aukšto „Titaniko“ salėje. Be to, parodą lydi gan platus diskusijų ir edukacinių renginių ciklas.

„Ši paroda apie jaunystę“, – sako parodos kuratorius, VDA dėstytojas keramikas Rokas Dovydenas. Tad neatsitiktinai svarbiausi parodos idėjiniai momentai yra grindžiami apmąstymais apie kūrybos laisvę, netikėtus atradimus ir meno istorijos cikliškumą. „9 dešimt keramikai“ ekspozicija prasideda skirtingų laikotarpių keramikos diplominiais darbais – tai 1952 m. Aldonos Ličkutės lipdyta realistinių formų pasakojamojo siužeto keraminė plokštė ir 2020 m. Mildos Arlauskaitės devynių dalių kompozicija, sukurta pasitelkus garso vibracijas. Viena vertus, toks sugretinimas traktuotinas kaip visos parodos reikšminės užuominos – epochų atspindžiai. Taip ima formuotis vaizdinių įtampų kupinas parodos laukas, kuriame ne tik išryškėja konkrečius XX–XXI a. dešimtmečius atliepiantys charakteringi keramikos kūriniai, bet ir akcentuojami atskiriems laikotarpiams būdingi tam tikri meninių formų ribotumai ar kūrybos proveržiai.

Antra vertus, parodoje matome ankstyvuosius šiandien žinomų

autorių (Kristinos Karkaitės, Jolantos Kvašytės, Onos Grigaitės, Rūtos Pakarklytės ir kt.) darbus, o kai kurie kūriniai tik praėjus trisdešimčiai metų yra eksponuojami taip, kaip buvo sumanyti (Audriaus Janušonio atvejis). Tai skatina įžvelgti būdingus laiko ženklus, taip pat įvertinti dabartinės keramikų kūrybos evoliucionavimo linkmes. Be to, ši ekspozicija puikiai atskleidžia Lietuvos keramikos meno raidos dėsningumus ir galimus stilistinių tendencijų atsikartojimus, pradedant realistinėmis formomis, funkcionaliais indais, modernios plastikos eksperimentais ir baigiant konceptualiais kūriniais bei šiuolaikinių technologijų taikymu.

„9 dešimt keramikai“ kolekcijos pagrindas – VDA Vilniaus fakulteto Keramikos katedros studentų diplominiai, kursiniai darbai iš akademijos muziejaus ir katedros fondų, Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus ir privačių archyvų.

Ekspozicijos pradžioje pateiktas visų absolventų sąrašas (jame beveik penki šimtai pavardžių) liudija, kad parodoje pristatomi mažiau nei dešimtadalio autorių darbai. Manau, parodos kuratoriaus Roko Dovydeno strategija suartinti kūrybos lūžių ir laisvėjimo pozicijas atspindinčius keramikos kūrinius yra labai savalaikė. Konkrečius laikotarpius atliepiančių darbų rinkinį natūraliai papildė dabartinių Keramikos katedros dėstytojų (keramikai Dalia Laučkaitė–Jakimavičienė, Rytas Jakimavičius, Rasa Justaitė–Gecevičienė, Saulius Jančauskas, Jurgita Jasinskaitė, Rokas Dovydenas, tapytojas Bronius Gražys, skulptorius Arvydas Ališanka) kūriniai. Prasmingas, ekspoziciją praturtinantis akcentas – naujausi šių metų bakalaurantų (Greta Jančytė, Rokas Janušonis, Hasan Celi- kel Alp) diplominiai darbai.

Judėjimo parodoje trajektorija man tarsi keramikos istorijos

„siuvinio“ iškarpa, kurioje kiekvienas renkamės savus išvaikščiotų ir nužiūrėtų pasakojimų punktyrus. Vis dėlto čia svarbūs ir keli pagrindiniai kuratoriaus žvilgsnio vektoriai, juolab kartais jų kryptis eina kiaurai ekspozicinių salių sienas. Pirmiausia – istorinė formos, funkcijos ir dekoru (turint omeny žalos vario glazūros interpretacijos) grandinė: Liudvikas Strolis–Ona Grigaitė–Jonas Baranauskas–Danutė Gobytė. Ši nuostabiai intriguojanti autorių kūrybos dėlionė verčia labiau susimąstyti apie pamatines keramikos vertybes – formos konstruktyvumą, kuris diktuoja puošybos elementų natūralumą, pagaliau kūrinio paskirtį, neatsiejamą nuo daiktinės aplinkos. (Turiu vilties, kad kada nors panašaus pobūdžio parodose kūriniai „kalbės“ ne tik tarpusavyje, bet ir su autentiška istorine aplinka ar bent daline jos rekonstrukcija, gal net kitais meno kūriniais.)

Ekspozicijos fragmentas

G. KAVOLIŪNO NUOTR.

Man asmeniškai buvo svarbūs šalia eksponuojamų kūrinių atve-riami paradokso. Atradau keistų moters pasaulio ir savasties paralelių tarp Albertos Saukaitytės performanso („Į sveikatą“, 2017), kuriame autorė moliu formuoja savo kūno linijas, ir šalia eksponuojamų Danutės Gobytės (1961) ir Gražinos Jakštaitės–Stungurienės (1963) keraminių servizų. Pasidžiaugiau dar kartą pamačiusi Monikos Gedrimaitės (2018), Mingailės Mikėlėnaitės (2017) diplominius darbus, apskritai pastaraisiais metais VDA Vilniaus fakulteto Keramikos katedros studentų (Neringos Akcionaitytės, Uršulės Buažaitės, Stefanijos Paukštytės, Virginijos Armonavičiūtės ir kt.) sukurtus kūrinius, kuriuose ryški didžiulė pasirinkimų laisvė, atverianti plačias galimybes tiek plėtoti praeities keramikos tradicijas žiedžiant ar lipdant iš molio, tiek integruoti šiuolaikinio meno formas su performanso, videoelementais ar 3D spausdintuvu atspaustais objektais.

Savotišku parodos „9 dešimt keramikai“ tęsinio galima vadinti spalio 22 d. Šv. Jono gatvės galerijoje atidaromą LDS Vilniaus keramikos sekcijos narių parodą „Archyvas“, kurioje dalyvauja 76 skirtingų kartų keramikai (keliolika iš jų yra ir „9 dešimt keramikai“ dalyviai). Pasak parodos kuratorės, LDS Vilniaus keramikos sekcijos pirmininkės Agnės Šemberaitės, šia paroda siekiama atspindėti ne konkrečią mokyklą, o profesionalių keramikų bendruomenę, kuri vienija tiek aktyviai kultūriniame gyvenime dalyvaujančius, tiek dėl garbaus amžiaus šiandien nebekuriančius autorius, t.y. visus, kurių kūryba paliko ryškų pėdsaką Lietuvos keramikos istorijoje.

Paroda veikia iki spalio 23 d.

ATKELTA IŠ 8 PSL.

ne abstrakčią estetiką. Kolekcionierius Seanas Sextonas įsigijo apie 500 jo fotografijų senienų turguje 1981 m. ir, supratęs jų vertę, išgarsino C. Jonesą, 1998 m. išleido monografiją apie jo darbus.

Antotipija

Antotipijos procese gėlių žiedlapiai arba lapai sutrinami ir maišomi su distiliuotu vandeniu ar alkoholiu, perkošus gautas skystis kurį laiką savyje turi pigmentus. Jis užtepamas ant popieriaus, tada ant viršaus dedamas gėlės žiedas, prispaudžiamas stiklu ir eksponuojamas saulės šviesoje lauke. Laikui bėgant, neuždengtos popieriaus vietos pradeda blukti, o uždengtos išlaiko spalvą, nes saulės UV spindulių

patekimas ant popieriaus tose vietose yra sumažėjęs.

Chlorofilo procesas

Chlorofilo procesas gali būti vadinamas organine antotipijos alternatyva, kai atspaudas gaunamas saulės šviesoje tiesiai ant augalo lapo. Chlorofilo procesas ir antotipija veikia dėl augalų audiniuose esančių šviesai jautrių pigmentų: lapuose – chlorofilo, žieduose ir vaisiuose – flavonoidų. Metų laikas ir šviesos intensyvumas nulemia šių pigmentų kiekio svyravimus. Praktiškai neįmanoma gauti tokio paties rezultato, jis nulemtas ne tik augalo pasirinkimo, bet ir saulės radiacijos kiekio – metų laiko, pigmentų kiekio lape. Kūrėjui reikia daug kantrybės ir ne vieno bandymo su skirtingų augalų lapais, apšvietimo trukme. D. Dagienės darbuose, kurie yra ir fotografijų ciklo „Augalų atmintis“ dalis, augalų lapai buvo

naudojami kaip medžiaga, ant kurios perkeliamas atvaizdas. Iš įrėmintų lapų į mus žvelgia skaudžios Vilniaus praeities šešėliai, neišsipildę likimai ir svajonės. Tai – vaikystės atspindžiai, rasti Vilniaus geto teritorijoje po jo likvidavimo.

Chlorofilas yra ypatingas pigmentas. Jis padeda lapuose vykty gyvybiškai svarbiems fotosintezės procesams, kurių fizika labai domina mokslininkus. Ir čia, vėlgi, yra daugiau, nei galime matyti plika akimi. Chlorofilo atspaudų procese negatyvai gali visiškai išblukti per ilgai apšviečiant lapą. O tam, kad gautas atvaizdas ilgiau neišbluktų, rekomenduojama jį padengti dervos sluoksniu. Gyvame augale, kai saulės radiacija yra per intensyvi, chlorofilas padeda atsikratyti energijos pertekliaus fluorescuodamas. Fluorescencijos intensyvumas kinta, kaip ir saulės radiacijos intensyvumas. Dažniausiai fluorescencijos

intensyvumas yra naudojamas augalo patiriamo streso lygiui įvertinti, tam naudojami chlorofilo fluorometrai, kurie nematomą augalų audinių švytėjimą paverčia suprantamu tyrėjui. Pastaruoju metu chlorofilo fluorescencija atveria naujus kelius augalų selekciijoje, įvertinant ir lyginant sukurtų veislių fotosintetinių aktyvumą ir bioproduktyvumą.

Chlorofilo procesas leidžia sukurti skirtingo masto darbus, nebūtina apsiriboti vienu lapu. Britų menininkai Heather Ackroyd ir Danas Harvey sukūrė metodą, kaip projektuoti vaizdą ant žolės, naudojant negatyvą ir projektoriaus lemputės skleidžiamą šviesą. Taip sukuriami monumentalūs didelio formato darbai, kuriems reikia erdvės ir specifinio pasirengimo.

Augalai patys yra menininkai. Jų augimas niekada nėra baigtinis. Jie nuolat kuria save, savo aplinką ir patys yra jos veikiami. Jie lipdo save

gerdami iš žemės lietaus vandenį ir medžiagas, kurios kadaise buvo kitų organizmų struktūrinės dalys. Nežinome kaip, bet galbūt jų lapuose ir stiebuose galime pamatyti žmogaus gyvenimo liūdesio pėdsakus. Ir nepamatuojamą džiaugsmą. Fotografinis meninis tyrimas „Botanikos sodo studija '21“ leido užfiksuoti šių įvykių nuojautą.

Vilniaus fotografijos meno centras „7:14“ – nepriklausoma fotografijos ir vizualinės kultūros tyrimų platforma, skirta apmąstyti vietos fotografiją ir vaizdinę kultūrą per meninius tyrimus, interviu ir kuratorinę veiklą. Vilniaus fotografijos meno centras „7:14“ siekia supažindinti su alternatyviais fotografijos procesais bei jų pritaikymu meninėje praktikoje. Projektą „Botanikos sodo studija '21“ remia Lietuvos kultūros taryba. Vilniaus fotografijos meno centras „7:14“ pripažintas viena iš 7 geriausių „ArtVilnius'21“ galerijų.

Trumpam ištirpę skirtumai

Išpūdžiai iš „Frieze“ meno mugės Londone

EGLĖ RINDZEVIČIŪTĖ

Spalio mėnesį vykstanti šiuolaikinio ir tradicinio meno mugė „Frieze London“ ir „Frieze Masters“ yra tapusi Londono gyvenimo kalendorine švente, žyminčia naują meno sezoną. Jau keletą metų palapinės surenčiamos Regento parke. Spalis, vis dar saulėtas, bet jau vėsokas mėnuo, gelstanti medžių lapija, bet amžinai žydinčios angliškos rožės prisideda prie jausmo, kad kažkas tuoj įvyks, kažkas keisis. Saulė nekaitina kaip Venecijoje, gal tik per šilta palapinėse, pulsuojančiose entuziastingais pokalbiais ir gestais tarp rafinuotų mugės dalyvių ir lankytojų.

Siemet „Frieze“ mugės, kuri buvo atšaukta dėl kovidą praėjusiais metais, laukiau kaip niekad. Nors didelės šiuolaikinės meno bendruomenės principai reikalauja „Frieze“ kritikuoti kaip kraštutinę meno kapitalizmo išraišką, neabejotinai menininkai, kurios pristato „Frieze London“, yra talentingi. Tačiau jų talentas įtraukia ir gebėjimą pritraukti galerininkų ir kolekcionierių dėmesį, sukurti savo asmeninį prekės ženklą ir jį efektyviai pristatyti intensyviai bendraujant. Daugelis galerininkų ir meno kūrėjų jaučiasi nesmagiai šioje ekstravertinėje, į komercinę komunikaciją orientuotoje meninio pasaulio pusėje. Bet į „Frieze London“ eina visi, kas gali.

„Frieze London“ funkcionuoja kaip Michailo Bachtino aprašyta karnavalinė erdvė – tik skirtumas nuo Bachtino aprašytų tradicinių karnavalų tas, kad nebūtina prisiminti ekscentriškų, nekasdieniškų vaidmenų. Lyginant su daugelio

visuomenės grupių kasdienybė, meno pasaulis jau savaime yra toks. Nuo meno kūrėjų, gyvenančių iš paramos ir rezidencijų, iki milijardierių, kolekcionuojančių meną. Mugė nutrina fizinį atstumą tarp šių skirtingų meno lauko polių, sukuria iliuziją, kad visi veikėjai priklauso vienai bendruomenei, ir legitimuoja socialinę nelygybę. Šventinis, erdvėje aiškiai apibrėžtas ir laikinas mugės pagrindas patvirtina socialinio tvarkos ir vientisumą. Šventei pasibaigus, visi grįžta į savo namus: kas į privačius lėktuvus ir salas, kas į nuomojamą kambarį bute rūsyje. Daugumos struktūrinės pozicijos nepakito. Bet kitais metais vėl bus Venecija, vėl bus „Frieze“.

„Frieze London“ deklaravo reakciją į klimato krizę ir iškėlė šiandienos situacijai aktualų siekį renginį organizuoti išlaikant anglies dioksido neutralumą. Tačiau svarbu, kad meno pasaulio ekologizacija netaptų dar viena ekologinio autoritarizmo išraiška. Didžiosios galerijos jau reikalauja suskaičiuoti anglies dioksido kiekį naujai kuriamiems kūriniams; menininkams siūloma orientuotis į alternatyvias išraiškos priemones, jeigu anglies dioksido koeficientas pasirodo pernelyg didelis. Autoriams siūloma atsisakyti „nebūtino“ tarptautinio keliavimo įgyvendinant projektą, nes tai neišvengiamai atsilies institucijos ekologiniam įvaizdžiui. Dėl to finansinės produkcijos išlaidos perkeliama menininkei, kuri turi keliauti už asmenines lėšas, idant institucija negadintų savo įvaizdžio. Būtų įdomu išgirsti, ar atsisakoma parduoti meno kūrinius kolekcionieriams, plaukiojantiems superjachtomis,

važinėjantiems „Range Rover“ ar „Rolls Royce“ tanko tipo automobiliais, varomais degiuoju kuru, ir skraidantiems asmeniniais lėktuvais. Kiek socialinių meno pasaulio grandžių apima etinės atsakomybės ratas?

Lankantis „Frieze London“ visada norisi kurti Jorge's Luiso Borgeso stiliaus sąrašus ir spontaniškas kategorijas. Taigi, tipai, pamatyti „Frieze Art“: keraminiai totemai, jų labai daug. „Frieze Masters“ mugės dalyje buvo sukrautas totemas iš smėlio pripildytų maišelių. „Frieze London“ šiuolaikinės keramikos vazų apstu. Net „Frieze Masters“ jų padėta. Ko nebėra – ar bent jau nemačiau – silikoninių hiperrealistinių nuogų žmogaus figūrų. Ko yra – vis dar daug medžiagiškos, iš rėmo lipančios tapybos, kur tapyba virsta asambliazu arba tekstile. Labai daug agitpopo socialiai aktualiomis temomis. Kūriniai dideli, ryškių spalvų, žinutės labai aiškios. Teraformizmo yra, bet labai kukliai: medžio ir akmens radiniai, mėginiai, dariniai. Įdomus tradicinio paveikslo stačiakampio formos fosilijų akmuo, primenantis man naktinio Šanchajaus vaizdą iš „Šangri La“ viršutinių aukštų. Globalūs megapoliai kaip įakmenėję fosilijos. Tikrai daug dekolonijinio meno – tapyboje, objektuose, skaitmeninėse medijose. Tikrai labai mažai nebaltaodžių dalyvių ir lankytojų. Vienu metu pagalvojau, kad dingio prikimštos pėdkelnės. Ir tada iš karto jas radau. Visiškai nebėra instaliacijos tipo: fantasmagorinis interjeras, nupurkštas viena spalva. Užtat yra „La Prairie“ kremų stendas, su tikrais kremais, ir daug lankytojų. Tarp agitpopo ir *Fluxus* stiliaus laviuoja „Ruinar“ šampano baras, kur

„Frieze London“ fragmentas

AUTORĖS NUOTR.

taurė paprasto *brut* atsieis aštuoniolika svarų.

Rytų Europos galerijų nedaug. Bet yra „Osнова“ galerija iš Maskvos, pristatanti Aleksandrą Sucharevą, kuri ateinančiais metais reprezentuos Rusiją Venecijos šiuolaikinio meno bienalėje. „Osнова“ galerijoje Suchareva rodo *Fluxus* stiliaus archyvinės dėžutės, kuriose kuklūs objektai, reliktai iš Leningrado blokados. Nespaltotos nuotraukos, grafikos raižiniai, įvardijami kaip atrofija, „gnostinės blokados mitologemos“. Su kuratore kalbu apie Lidijos Ginsburg blokados dienoraščius ir Irinos Sandomirskajos esė apie blokados kūno fiziologiją ir „gyvenimo davinius“. Per pandemiją teko ir pačiai patirti, ką reiškia gyventi „ateities apgultyje“, apie tai rašiau gal kiek per lengva ranka 2019 metais (*Besieged by the Future*). Prasidėjus pirmajam

karantinui, mažiau apie Ginsburg, kaip ji sugebėjo versti, dirbti filologinį darbą blokados sąlygomis ir rašyti reflektyvų dienoraštį. Aš nieko panašaus daryti negalėjau, bent jau ne pirmuosius porą mėnesių. Užtat pažūrėjau visus, kiek tik galėjau rasti, siaubo filmus apie ryklius ir galiu apie tai parašyti disertaciją. Bet grįžkime prie tipų. Naujas tipas: tušo iliustracijos ir grafika demonstruojami kaip šiuolaikinio meno kūriniai. „Frieze Masters“ – daug moterų, praktiškai vienos moterys, kaip meno kūrinių objektai ir kaip kūrėjos. Mastas tiesiog pribloškiantis. Viskas ko reikėjo, tai rasti „tas moteris kūrėjas“ – suvaldyti pašmoninio šališkumo efektą ir pasižiūrėti kūrinių kolekcijose ir archyvuose. Tiek aukštos kokybės meno, sukurto moterų. Man labiausiai įstrigo hipnotizuojanti italų kilmės menininkės Ida Barbarigo tapyba.

Narcizo nerimas

ATKELTA IŠ 1 PSL.

pakaitalas – yra tinkamas įrankis narcizui, (auto)portretas vargu ar padės pažinti save. Dar kartą perskaitau pasakojimo apie Narcizą „Metamorfozėse“ pabaigą: žiūrėdamas į savo atspindį savęs jis nepažino, manė, kad jam ištikima meile atsako kitas, suprato tai per vėlavimą, kai jau buvo iššvaistęs gyvenimą. Būtų pažinęs, pranašystė gal ir nebūtų išsipildžiusi.

Pažinti save turbūt geriau padeda simboliai ir metaforos – kalbėjimas apie rizikingas patirtis užuominomis (šis raiškos būdas atpažįstamas iš ankstesnių Morkevičiaus darbų – knygos „Viešos paslaptys“, *portraitzinė* apie kompozitorių Gintą Kraptavičių ir Remigijų). Nors akivaizdaus nuoseklumo nėra, tik vaizdiniai fragmentai, galerijos erdvėse išskleisto pasakojimo struktūra aiški. Vos įėjus į mane sminga stambiu planu nufotografuota akis

– čia bus tiriami paviršiai, tikintis išpreparuoti vidų. Šalia dega drabužių krūva, kurioje dar galima atpažinti batų padus – praeities išnarsas. Viduryje – stiklinis narcizas, jau įvykusi metamorfozė, amžiams sustingęs naujasis pavidalas.

Toliau – pritemdyta patalpa, kurioje metamorfozė kaip tik ir vyksta. Fotografijos liudija sumaištį, norą ir negalėjimą keliauti link kito, kai įklampina savojo „aš“ netobulumai ir kerai. Arklys su akidangčiais – tai pirminis nenoras matyti; dvi pieno stiklinės, viena parvirtusi, pienas palietas – prarastas ryšys su motina; studijoje fotografuojasi tėvas ir sūnus, jų veidus pridengia aklosios dėmės juoduliai – simbolinė tvarka perimta, bet kažkas tikro prarasta; iš perdžiūvusios žemės plyšio veržiasi vanduo kaip užspausti jausmai; tamsioje nuotraukoje ryškėja merginos siluetas – dar tik nuojauta.

Nežinau, ar be autoriaus pasakojimo būčiau atpažinusi Freudo išanalizuotas asmenybės raidos stadijas. Ar būčiau supratusi, kad portretai, abstrakcijos, naturmortai yra tarsi subjekto smegenys, kuriose pešasi sąmoningasis „aš“, nepažini sąmonė ir įsivaizduojamas idealas. Bet prisiminti psichoanalizės vadovėlį nebūtina. Fotografijos – erdvėje lyg sąmonėje išryškėjantys patirčių fragmentai, prieštaraujantys vienas kitam, trukdantys suprasti tuos skirtingus „aš“, kurie nedera, pykstasi, žudo vienas kitą, neleidžia vandens paviršiui nusistovėti, kad pagaliau atpažintum save, pamatytum priimtąją savęs atvaizdą ir galėtum eiti toliau, link kito.

Nors autoriaus pristatyta kelionės versija buvo optimistinė, vaizdai man sako, kad savęs pažinimas – beviltiškas projektas. Mat palubėje, ties prietemos ir tamsos

riba kybanti nuotrauka nieko gero nežada, ant raudonai degančio šviestofo kažkas iškeverzojo: „No future“. Ateitį Morkevičius įkurdino už sienelės: raudona fotolaboratorijos šviesa, neva ryškinimo vonelė, ant sienos kabo jau „džiūstanti“ nuotrauka – juoda. Ta, kuri teberyškinama, yra iš tikrųjų filmas planšetėje: bežiūrint lėtai tamsoje atsiranda apsikabinusios poros kontūrai ir vėl sutemsta tarsi per ryškinus vaizdą. Bet kiek palaukus vaizdas vėl išryškėja. Ir taip – be galo. Galbūt ryšys su kitu randamas kuriant? Ar slapta stebint ir užsidarius mėgaujantis pavogtu atvaizdu? Šiaip ar taip, ryšys – efemeriškas, čia pat nykstantis, nesugaujamas, jau iš anksto pasmerktas netekčiai. Bet ir vėl atrandamas, vėl nykstantis. Metamorfozė nesibaigia, nesustingsta nei galutine nuotrauka, nei pažinimo išvada.

Ekspozicijos fragmentas

AUTORIAUS NUOTR.

Ar menininkas sutiko save? Kol jis mane vedžiojo po savąjį simbolių labirintą, atrodo, kad taip – toji ryškinama „fotografija“ yra jau užmegzto ryšio įrodymas. Bet veidrodis sako ką kita. Ten tavęs laukia ne tik ištikimoji „aš“ beždžionėlė, bet ir kraupysis, nesuvokiamas kitas, piktdžiugiškai rėkiantis „no future“, dvokiantis mirtimi, traukiantis žvilgtelėti. Vos tik žvilgteli, kitas dingsta, tik trumpam, kad paskui vėl persekiotų užsisvajojusį „aš“ veidrodžiuose ir nuotraukose. Kurį iš jų nori sutikti?

Taikesnio pasaulio iliuzija

„Nepatogaus kino“ konkursinė programa

„Radikaliam pokyčiui reikia radikalaus veiksmo“ – tokį skambų šūkį šimet pasirinko festivalis „Nepatogus kinas“. Vargu ar dabartinei susiskaldžiusiai visuomenei dar trūksta radikalumo, juo labiau kad visiškai nebeegzistuoja *in between* nuomonė... Aišku, toks šūkis patrauks ir suvilios ne vieną gatvės praeivį bent jau pasidomėti, kas per festivalis tas „Nepatogus kinas“.

Tačiau peržiūrėjusios festivalio konkursinę programą drįstame radikaliai tvirtinti, kad bent pusė filmų neturi parako vadintis radikaliu veiksmu ir apskritai neturi jokio įžūlumo.

Kaip vieną silpniausių programos filmų įvardytume „Tai, kam nesiryztame“ („Cosas que no hacemos“, rež. Bruno Santamaría, Meksika). Galima teigti, kad šis filmas net neturi režisieriaus, tik pusėtiną operatorių, kuris, kaip pasakytų rusakalbiai, ką mato, apie tą ir dainuoja: filmuoja tai iš viršaus, tai ant žemės, tai užsižaidžia ties žaidžiančiais vaikais, tai ties įvykusiomis šaudynėmis, tai ties pagrindiniu filmo herojumi turėjusiu tapti šešiolikmečiu Arturo. Taip ir lieka neaišku, į ką norėjo susikoncentruoti kūrėjas Santamaria. Aprašyme lyg ir užsimenama, kad tai tapsmo istorija kultūroje, kurioje mačizmas groja pirmuoju smuiku, tačiau kone antraplaniu tapęs Arturo lieka toks, koks ir buvo – savimi; mačizmas irgi kažkur dingio, mat motina ir tėvas jo norą rengtis moteriškais drabužiais priima lyg natūralų dalyką, lyg jo norą nešioti ne žydrus, o rožinius marškinius. Aišku, jei esate nusiteikę spalvingai, kone egzotiškai pasakai, kurioje Kalėdų Senelis iš paraspurnio mėto vaikams saldainius, filmą pasižiūrėkite, bet ar jis pastūmės mąstyti kitaip, juo labiau permainų link – abejotina.

Kitas konkursinės programos filmas, kuriam irgi trūksta režisieriaus, – Virginijos Vareikytės ir Maximilieno Dejoie „Būsiu su tavim“ (Lietuva, Šveicarija, Italija). Mūsų nuomone, visiškai neatrastas filmo atspirties taškas: ar norėta plėtoti istoriją apie vienišus žmones ir savižudybę, ar susikoncentruoti į psichologę Valiją ir policijos pareigūnę Gintarę? Iš tiesų, šis moterų tandemas vertas atskiuro filmo. Tai dvi spalvingos ir didelės širdies asmenybės mūsų niūriame ir pilkame, riboto mąstymo pasaulyje – Lietuvoje. Gintarė mums net priminė brolių Coenų Kupiškio Mardžę iš filmo „Fargo“... Bet jos linija, kaip ir kitos siužetinės linijos, vis pamestama, blaškomasi nuo vienos istorijos prie kitos, taip ir neapsisprendžiant, į kurią susikoncentruoti. O kur dar bereikalingi mėnesienos, siūbuojančių nendrių, lietaus, pajūrio kadrai, dramatiška muzika,

užgožianti siužetą... O kai titruose išvydome padėką ir dviem politikams iš Valstiečių partijos – pamane, kad filmas galėtų būti puiki politinė reklama.

O štai filmo „Nebus viskas gerai“ („Totul nu va fi bine“) režisieriai rumunas Adrianas Pirvu ir ukrainietė Helena Maksyom nė nebando iš anksto apsimesti, kad yra patyrę režisieriai. Atvirkščiai, nuo pirmų akimirkų tiesiai į kamerą prisipažįsta, kad iš pradžių nė nežino, apie ką nori kurti filmą. Vienas kitą arba patys save traukdami per dantį, kūrėjai Adrianas ir Helena leidžiasi į savotišką kelio filmą, ieškodami ne tik atsakymų dėl Černobylio katastrofos, bet ir bandymų būti su savimi ir kartu. Filmio pavadinimas iš pradžių gal ir skamba pesimiškai, bet tai tik nuoroda į Adriano amžiną nepasitenkinimą viskuo ir bambėjimą. Helena irgi gali pasigirti aštriu liežuviu ir puikiu humoro jausmu, vis paantrindama Adrianui, kad būtinai visada turėsime problemų; atvykus į Vokietiją Adrianui darytis eilinės akių operacijos, Helena „paguos“, kad šis turės papildomą valandą miego ir pan.

Filmas pasižymi ir visai nebloga forma: Adrianas ir Helena ne tik filmo kūrėjai, bet ir protagonistai, o plačiau apie juos sužinome, kai jie už kadro vienas kitam skaito ištraukas ar iš laiškų, ar iš savo dienoraščių. Konvenciškai kelio filmai turėtų baigtis vienokiu ar kitokiu išrišimu, tačiau nebūtinai šitas, juk nebūtinai kiekviena gyvenimo kelionė turi turėti konkretų ar bent apčiuopiamą rezultatą – kartais išeiname pasi vaikščioti be tikslo, o jei šį ir turėsime, nebūtinai jausmės jį pasiekę.

Éléonore Weber „Nakties daugiau nebus“ („Il n'y aura plus de nuit“, Prancūzija) – vienas stipriausių konkursinės programos filmų. Jis sumontuotas iš karinių sraigtasparnių pilotų Afganistane, Irake ir Sirijoje filmuotos medžiagos, kurią režisierė rado internete (mat kai kurie kariai išdidžiai dalijasi savo nuveiktais darbais). Kiekvienne sraigtasparnyje būna po du pilotus. Vienas jų, kapitonas, dėvi šalną, kuriuo kontroliuoja sraigtasparnio kamerą ir kartu taikiklį. Kariuomenė naudoja termovizorines kameras, kurios dėl kūnų skleidžiamos šilumos gali aptikti bet kokį gyvą žmogų ar gyvūną, net ir naktį; nuo jos nepasislėpsi niekur. Iš šio fakto, kad technologijos sunaikina naktį kaip tokią, ir kyla filmo pavadinimas. Tačiau už poetiško pavadinimo – kur kas žiauresnė realybė. Kamera ne tik keičia mūsų tikrovės suvokimą – ji atlieka Dievo akies, kuri vienu metu stebi ir baudžia, funkciją.

Per skrydžius kariai, kurie iš esmės veikia nebūdami atsakingi

niekam, t.y. nebaudžiami, termovizoriais stebi judėjimą žemėje: visa, kas skleidžia šilumą, šviečia. Iš tolo matomi kraštovaizdžiai, kaimai, žmonės ir gyvūnai tampa abstrakčiomis šviesos ir tamsos dėmėmis, linijomis, paviršiais ir kontūrais. Ar tarp jų esanti figūra yra Talibano kovotojas su kalašnikovu, ar piemuo su lazda? Deja, dažniausiai buvo „matomi“ pirmieji. Tai tik patvirtina seną banalų posakį, kad matome tai, ką norime matyti. Sprogimas nesukelia jokie triukšmo – tiesiog ekrane suformuoja nedidelį sibrinį debesėlį. Taip vyksta šiuolaikinis karas, įgavęs kompiuterinio žaidimo pavidalą. „Nakties daugiau nebus“ kelia daug klausimų – nuo etinių, politinių iki kino kalbos.

Ir režisierė puikiai suvaldo medžiagą, nebaksnodama žiūrovui pirštu. Tikriausiai vieni labiausiai filme įsiminusieji žodžių, kad galiausiai tai, ką pilotai „matydavo“, tapo realybe – visi pradėjo nešiotis kalašnikovus...

Theo Anthony filme „Šviesa, visur“ („All Light, Everywhere“, JAV) atsikartoja visa ko matomumo, pnoptikumo, kad kamera ne atspindi, fiksuoja, o konstruoja tikrovę, kad kamera – tai ginklas, temos. Tik šįkart kalbama ne apie tai, ką Vakarai išdarinėja (ar išdarinėjo) Afganistane, Sirijoje, Irake ir t.t., o apie pačių Vakarų būklę. Tačiau Éléonore Weber renkasi visiškai minimalistines priemones ir savo tikslus pasiekia tarsi be didesnių pastangų, o Anthony filme justis noras vieną ar kitą kadimą nufilmuoti kuo efektingiau, poetiškiau, gražiau, išskleisti kuo didesnį filmų spektrą, dėl to kartais susidaro įspūdis, kad režisierius suka ratais. Bet, žinoma, filmas tikrai „pagimdys“ ne vieną įdomią mintį.

Kad kamera yra ginklas, supranta ir Egipto režisierė Samaher Alqadi, kuri išeina į gatves su kamera ne tik tam, kad sudrausmintų seksualinius priekabautojus (mat šie elgiasi ne taip agresyviai, kai mato, jog yra filmuojami), bet ir užfiksuotų moterų protestus 2013 m. prieš itin patriarchalinę santvarką. Alqadi debutinis filmas „Kaip aš noriu“ („As I Want“, Egiptas, Prancūzija, Norvegija, Palestina, Vokietija) kino kalbos požiūriu gal ir nėra pats įdomiausias. Tuo labiau kad matyti, jog filmo scenarijus buvo „nušlifluotas“ įvairiose kūrybinėse dirbtuvėse, mat atsiranda dabar taip visur privaloma asmeninė perspektyva – režisierės vidiniai monologai su mirusia motina, inscenizacijos, kuriose atkuriamas Alqadi vaikystė. Tačiau kas iš tikrųjų sujaudina ir patraukia filme – tai moterų įsiūtis, pyktis, energija, kurią pavyko perteikti režisierėi. O kadrai, kuriuose matome minią protestuojančių

„Nakties daugiau nebus“

moterų su iškeltais peiliais, reikia prisipažinti, sujaudino iki ašarų...

Filmų, nufilmuotų ne iš žmogaus, o iš gyvūno perspektyvos, kino istorijoje tikrai yra ne vienas, tačiau svarbiausia – kodėl režisierius pasirenka tokią formą. Kalbame apie Elizabeth Lo filmą „Bastūnai“ („Stray“, JAV, Turkija, Honkongas). Jau nuo pirmų kadrių susipažįstame su kale Zeytin – kameros fiksacija ties jos gyvenimo mačiusiu snukeliu jau nurodo, kad ji bus šio filmo viena pagrindinių protagonistų, iš jos perspektyvos bus pasakojama apie ją supančią aplinką, tuos pačius žmones, kurie jos dažnai nepastebi. Taip režisierė pradeda pasakoti savo filmo istoriją, bandydama parodyti, kad antropocentrizmas gali būti labai destruktivus ir toksiškas. Juk Zeytin Stambulas priklauso lygiai taip pat kaip ir visiems kitiems čia gimusiems ir augusiems, tačiau gyvenant vis modernesniame pasaulyje žmogaus santykis su gyvūnais faktiškai nutrūko, dažnai juos, kad ir tuos pačius šunis, laikome kaip naminius augintinius. Šiame filme labai tiesiogiai perteikiama tai, ką vadiname šunišku gyvenimu, tačiau mintis siėti benamių Stambulo šunų gyvenimą su žmogiškuoju (pabėgėlių vaikų iš Sirijos) pasirodė perdėtai tiesmuka.

Laimė, tiesioginių sąsajų su Žmogumi filme ne taip ir daug – Lo vis dėlto gana meistriškai kuria šunų pasaulį: kaip jie girdi žmoniškų pokalbių nuotrupas, kaip stebi tuos pačius žmones ar per demonstraciją užėjus aistrai patenkina ją minioje. Vis dėlto stebinti šunis galima susidėlioti ir šokių tokią visuomenės mozaiką: valkataujančius šunis mato ir jiems ėdesio padeda susirasti tokie pat nepastebimi visuomenės individai – benamiai, prieplaukos sargai, šiukšlių išvežiotojai ir t.t. Kad ir kaip liūdnai skambėtų, regis, režisierė tik papildė Brisiaus istoriją: jei taip gyvensime ir toliau,

ateities perspektyvos toli gražu nedžiugins...

Ne apie šunis, bet apie įvairaus plauko paukščius pasakojama naujame Vytauto Puidoko filme „Pasienio paukščiai“ (Lietuva, Belgija). Ne tik apie tuos, kurie žieduojami Ventės rage ar Kaliningrado srity, bet ir apie tuos savotiškus, ne skraidančius, o vaikščiojančius žeme dviem kojomis – žmones. Mums Puidokas jau imponuoja nuo filmo „El Padre Medico“. Gal dėl to, kad nebando istorijų pasakoti manieringai, užkrauti pseudofilosofiniais pamąstymais, veikiau atvirkščiai – jaučiamas jo nuoširdumas ir paprastumas. Užtat nuoširdūs ir jo filmo herojai ornitologai. Regis, per rusų ir lietuvių televizijas stebimos ideologinės gąsdinančios naujienos jiems nelabai rūpi ar bent jau neformuoja požiūrio (gal ir ne taip, bet režisieriui ne tai svarbu), svarbiausia – paukščiai, kuriuos jie žieduoja ir įrašinėja. Fizinė ir mentalinė siena tarp Lietuvos ir Kaliningrado srities stovi jau seniai, santykiai taip pat nutrūkę, užtat visiškai nestebina epizodai, kai per žiūronus Kaliningrado sritį stebintys turistai kuria įvairiausias, kone sąmokslų, teorijas, regi tuoj prasidėsiantį karą ir pan. Įdomu, ar tos srities gyventojai ne panašiai per žiūronus žiūri į Lietuvos įvairaus plauko paukščius? Taigi tuo filme rodomu žmogiškuoju ryšiu, gebėjimu peržengti visas sienas, užmegzti trapų kontaktą bando darbui atsidavę ornitologai. Taip, jie irgi savotiški paukščiai, labiau vienišiai, bet tokie dar teikia vilties, kad žmogiškas susipriešinusių pusių bendravimas (kad ir apie paukščius) tebeįmanomas. O gal tai ir teliks renuariška didžiąja iliuzija?

PIKTOS KINO KRITIKĖS
ILONA VITKAUSKAITĖ,
SANTA LINGEVIČIŪTĖ

Apie geismą ir automobilius

Julia Ducournau apie „Titanę“

Julios Ducournau filmas „**Titanė**“ („Titané“, Prancūzija, Belgija, 2021) – kūno siaubo filmas, šiemet Kanų kino festivalyje pelnęs pagrindinį prizą (tai tik antras moters režisierės filmas, pelnęs „Auksinę palmės šakelę“), vis dar rodomas kino teatruose. Filmas taip pat išrinktas Prancūzijos prezidentu į „Oskarus“ geriausio filmo užsienio kalba kategorijoje. „Titanė“, vadinama skandalingiausiu metų filmu, padalijo kritikus. Vieni giria režisierę už drąsą, novatoriškumą, radikalumą ir unikalią viziją, kiti filmą vadina kvailu, beprasmišku ir keliančiu šleikštulį. Pateikiame fragmentus iš režisierės interviu žurnalams „Film Comment“ ir „Trois Couleurs“.

Filmo pradžioje Aleksos kaukolė sutvirtinama titano plokšte. Todėl ją galima vadinti kiborgu. Ar šioje perspektyvoje kūrėte savo personažą?

Tikrai nepagalvojau apie kiborgo terminą. Nors turiu pasakyti, kad tam tikrą vaidmenį suvaidino Terminatorius, kurio atviras skruostas buvo metalinis: tai buvo nuoroda, kurią daviau savo grimotojui. Jei kalbame apie personažą, į galvą dažnai ateidavo žodis „hibridas“, taip pat „padaras“. Tiesą sakant, norėjau parodyti, kad moteriškumo kontūrai yra daug neryškesni ir lankstesni nei tai, ką, pavyzdžiui, matome pirmame filmo epizode: Aleksa pernelyg seksualizuota ir akivaizdžiai stereotipizuota. Norėjau, jog žmonės pajustų, kad moteriškumas pats savaime yra hibridiškumo forma, kad pagaliau gali kurti save, kaip tik nori.

Aleksa įvykdo vieną žmogždystę po kitos, nesigilindama į galbūt traumuojančią praeitį. Ar Jums nusibodo pernelyg didelis kino psichologizavimas?

Taip, man labai patinka manipuluoti simboliais, žaisti su jais. Simbolis apeliuoja į kažką giliai mumyse: psichiką, žmonijos pasąmonę. Todėl galime suprasti situaciją ir būti jos sujaudinti, nebūtinai žinodami subtilybes, nes tai, ką matome, sukelia visiems bendras emocijas ir vaizdinius. Tai man padeda. Ypač todėl, kad filme nėra daug dialogų, nesu didelių dialoginių scenų gerbėja arba nežinau, kaip jas rašyti.

Filmo pradžioje daug automobilių. Kuo Jums patinka šie vaizdai?

Atvirai sakant, net nebeturiu vairuotojo pažymėjimo! Kai pradėjau galvoti apie filmą, galvojau apie metalą ir odą, apie jų tokius neįprastus santykius, nes vienas yra šaltas ir negyvas, o kitas – šiltas ir gyvas. Labai greitai pagalvojau apie automobilius, kurie nėra mano aistra. Tačiau mane sudomino automobilių

Julia Ducournau

kėbulų filmavimas. Pirmuosiuose filmo kadruose, kuriuose matomas variklio vidus, važiuoklė, savo operatoriumi ir garso režisieriumi pasakiau, kad noriu, jog tai būtų organiška, kad tai atrodytų kaip žarnos.

Kuo Jus labiausiai žavi žmogaus kūnas? Ar buvo kokia nors konkreti patirtis ar prisiminimas, kuris lėmė Jūsų potraukį kūnui?

Mano tėvai gydytojai naktimis kalbėdavosi apie savo darbą ir pacientus. Užaugau tai girdėdama, o namie visada buvo medicinos knygų, žurnalų. Pastebėjau, kad žmonėms, kurių tėvai gydytojai, gana įprasta anksti pajusti savo mirtingumą. Mano tėvai – empatiški žmonės, jie visada man sakydavo, kad „kiekvienas pacientas yra skirtingas, kiekvienas kūnas yra kitoks“. Manau, jei kalbama apie mirtingumą, visi esame lygūs. Tačiau kartu visi turime unikalią savo kūno patirtį.

„Titanė“ ir Jūsų ankstesnis filmas „Šviežiena“ („Grave“, 2016) vizualiai pulsuoja ir virpa nuo herojų geismo. Ar galėtumėte plačiau papasakoti apie tai, kokį vaidmenį geismas atlieka Jūsų kūryboje, ypač jei kalbėtume apie žvilgsnį?

Man žvilgsnis turi socialinio konstrukto konotaciją, ypač vyro žvilgsnis. Šis žvilgsnis tendencingas,

tam tikru būdu socialiai sukonstruotas. Geismas yra kažkas, kas nuo to išsivaduoja. Man geismas yra laisvė. Būtent tai ir bandžiau parodyti abiejuose savo filmuose. Aleksos atvejis, žinoma, labai susijęs su mirties troškimu. Priešingai nei Justinos „Šviežioje“ – ji turi žmogų, su kuriuo dalijasi besąlygiška meile ir geismu, pranokstančiu bet kokią lytį ar bet kokią seksualumo formą, nes jiems reikia vienas kito.

„Titanė“ – tai vienpusio eismo gatvė. Galiausiai, nors Aleksą su automobiliu sieja ypatingas ryšys, automobilis lieka automobiliu. Jis tėra būdas Aleksai vengti ryšio su savo žmogiškumu. Tačiau geismas, kurį Aleksa pradeda jausti Vincentui po to, kai nusprendžia tapti Adrianu, paskatina ją pirmą kartą gyvenime pradėti jaustis žmogumi. Tai neįtikėtina išlaisvina. Visą vainikuoja geismas sulėtintoje scenoje, kurios fone groja „Future Islands“ daina, kai visi ugniagesiai šoka kartu. Man ši scena jausminga ir grakšti. Grakštumas iš tiesų yra tai, kas šią akimirką nutinka Aleksai. Ji pradeda jausti kažką, kas yra už jos ribų, – tai geismas Vincentui.

Esate sakiusi, kad vienas iš „Titanės“ įkvėpimo šaltinių buvo košmaras, kai susapnavote save gimdančią automobilio variklio dalis...

Tas košmaras man tikrai kėlė nerimą ir buvo atspirties taškas. Tačiau nenorėjau, kad žiūrovai prie to įstrigtų. Turėjo būti ne tiek liguista, kad priverstų pamąstyti, kaip per meilę galima priimti žmogų ir save tokį, koks iš tiesų esi. Nesvarbu, ar tai gali pasirodyti monstriška, ar paneigia socialines nuostatas. Norėjau sukurti besąlygiškos meilės jausmą, kuris galėtų padėti gimstant naujam pasauliui, naujai žmonijai.

Jūsų filmuose kartojasi vardai Aleksa, Justina ir Adrianas. Ar šis pasikartojimas turi kokį nors konkretų tikslą?

Pradėjau nuo Justinos „Mažylyje“ („Junior“, 2011). Ją vaidina Garance Marillier, kuri yra tarsi mano mažoji sesuo ir mūza, žmogus, kurį dievinu. Justina buvo pavadinta Markizo de Sadėo romano garbei. Aleksos atveju, jei atvirai, tiesiog ieškojau vardo, kuriame būtų raidė „x“ (originalo kalba *Alexia* – I. V.). To man reikėjo dėl simbolinių priežasčių, bet taip pat ir dėl to, kad jis atrodo profaniškas ir šiuolaikiškas.

O kaip Adrianas? Tiek „Šviežioje“, tiek „Titanėje“ jis iš esmės sunaikinamas.

Adrianas – tarsi užmirštas herojus. Taip yra „Šviežioje“, kur jis – tarsi filmo saulė. Jis stiprus – sąžiningas, tiesus, mylintis. Kurti jo personažą turbūt man patiko labiausiai. „Titanėje“ tam tikra prasme atiduodame melancholišką duoklę jam. „Titanėje“ Adrianas yra tas, kuris mirė, bet atgimsta per Vincento ir Aleksos santykius. Matote, mano personažai turi tuos pačius vardus, nes laikau juos to paties asmens mutacijomis.

Koks komedijos vaidmuo Jūsų filmuose, ypač kai ji supriešinama su smurtu ir žiaurumu?

Naudoju siaubo, komedijos, trilerio ir dramos žanrų priemones. Manau, kad jos visos puikiai dera tarpusavyje. Humoras padeda

katarsiui, kai viskas per daug tamsu, ir suteikia distanciją: gebėjimas juoktis leidžia pažvelgti į viską iš perspektyvos ir iš tikrųjų yra labai sveikas. Būtent taip naudoju humorą, kad visi galėtų šiek tiek atsikvėpti.

Be to, tai puikus būdas suteikti personažui empatiškumo. Tai buvo ypač svarbu kalbant apie Aleksą, su kuria filmo pradžioje neįmanoma užmegzti jokio ryšio, nes ji nerodo emocijų. Žudymo siautulyms namuose, kuris akivaizdžiai yra komedijos scena, eina po tamsios scenos, kurioje matome jos pamišimo priežastį.

Jūs, Yannas Gonzalezas, Coralie Fargeat... Prancūzijoje režisieriai, į savo filmus įtraukiantys žanrinio kino elementų, dažnai domisi queer ar feministinėmis temomis. Kaip tai paaiškinti?

Tiesa, naujosios amerikiečių kartos filmų nepavadinsi *queer*. Žanras čia taip gerai išvirtinęs, kad matome filmus, kurie yra meistriški, bet nebūtinai nori trikdyti, trinti ribas, klaidinti. Atsižvelgdama į tai, kad Prancūzijoje žanras nėra taip palankiai vertinamas, nors pastaraisiais metais ir atgimsta, manau, kad mums tai dar visai naujas dalykas, todėl šiuo metu vis dar asocijuojasi su radikalumu.

Filme pasirodo režisierius Bertrand'as Bonello. Kuo Jums imponuoja šis režisierius?

Labai žaviuosi jo bekompromisiškumu ir atsidavimu savo vizijai, jis pats net kuria muziką savo filmams. Jis labai radikalus – mano nuomone, tai beprotiška. Jis nedaro nuolaidų. Nemanau, kad aš taip pat.

Kas Jus įkvepia šiomis dienomis?

Kol pati filmuojau, kitų filmų nežiūriu. Nenoriu blaškyti minčių ir nenoriu, kad mane trikdytų mintys apie tai, ką ir kaip galėjau padaryti. Tačiau neseniai atsigriebiau ir pažiūrėjau daug filmų. Vienas jų – Thomo Vinterbergo „Dar po vieną“. Thomo filmų visada laukiu. Jam gerai sekasi vaizduoti pilkąsias santykių zonas, o tai irgi stengiuosi daryti. Jis sugeba priversti tave, kaip žiūrovą, peržengti išankstines nuostatas, kurias turi apie personažą filmo pradžioje. Man, kaip režisieriui, labai sunku tai padaryti – išlaikyti žiūrovus kartu su personažu, jiems nežinant, kaip tiksliai tą personažą apibūdinti. Manau, kad jis tai daro tikrai drąsiai ir protingai. Nenusivyliau jo filmu „Dar po vieną“, paskutinė šokio scena privertė mane beprotiškai verkti. Ji tokia grakšti ir graži.

PARENGĖ ILONA VITKAUSKAITĖ

Kadras iš filmo „Titanė“

Marginalai, rykliai ir mes

Krėsle prie televizoriaus

Tokių sėkmingų filmų kaip George'o Roy'aus Hillo „**Apgaulė**“ (LRT, **šiandakt, 23 d. 00.15**) kino istorijoje nedaug. 1973-iaisiais pasirodęs filmas, kurio herojai – 4-ojo dešimtmečio sukčiai, trokštantys atkeršyti už draugo mirtį, pelnė septynis „Oskarų“, originalus filmo pavadinimas „The Sting“ tapo šnekamosios kalbos dalimi, o Roberto Redfordo ir Paulo Newmano duetas iki šiol atrodo nepralenktas, kad ir kaip Quentinas Tarantino stengtųsi įrodyti, jog jiems prilygsta Leonardo DiCaprio ir Bradas Pittas jo filme „Vieną kartą Holivude“. „Apgaulės“ keršytojai „išranda“ ypatingą triuką, kuris taps atpildu įtakingam gangsteriui (Robert Shawn), ir iki šiol prisimenu, kokį įspūdį jis padarė, nors pirmąkart filmą žiūrėjau prieš keturiasdešimt metų. „Apgaulė“ – tai ir puiki Holivudo aukso amžiaus kino stilizacija, bet dabar pirmiausia į akis, ko gero, kris tai, kad filmas nemoko gyventi, nekalba apie socialiai jautrias temas bei kitokių šių dienų siaubus, nešokiruoja. Tai atvira pramoga, bet suteikianti malonumą dar kartą įsitikinti, kad blogis bus nubaustas.

Tokio pasitenkinimo reikia lyg vitaminų, kai įsijungęs televizorių patenki į tikras džungles, kuriose savo talentus lyg povai demonstruoja lietuvių politikai, nuomonės formuotojai ar politologai. Toks įspūdis ištiko mane praeitą pirmadienį, kai per „LRT forumą“ išgirdau politologę ir viešųjų ryšių specialistą šlovinant vieną ministrę. Nustebino cinizmas svarstant, kad viešojoje erdvėje ministrė nesugebėjo pasinaudoti savo pergalėmis prieš bejėgius migrantus. Bet priekaištai dėl užuojautos stokos į nepavydėtiną padėtį patekusiems

pabėgėliams, ko gero, būtų tik prajuokinę diskusijos dalyvius. Todėl suprantu tuos dvidešimt milijonų, su kuriais jau kelintą savaitę kasdien per jutubą žiūriu Chopino pianistų konkursą Varšuvoje. Skaičiai lyg sufleruoja, kad politologų ir viešųjų ryšių specialistų yra mažiau. Tai jie, o ne mes yra tikrieji marginalai.

Kennetho Branagh „**Žmogžudystė Rytų eksprese**“ (TV3, 23 d. 21.30) – tai ir išnykusios epochos portretas, kuriame režisieriui svarbu ir gražu viskas: dulkėtos Jeruzalės gatvės, apšiurę Stambulo stogai, prabanga dvelkiantis Rytų ekspresas. Hariso Zambarloukoso kamera atvirai grožisi ir traukinio interjerais, ir puošniais veikėjų kostiumais, ir restorane patiekiamais valgiais. Ji fiksuoja beveik pasakiškus apsnigtos Europos vaizdus, ir visa tai dvelkia taip nostalgiskai, net jei nežinai, kad filmas kurtas plačioje 65 mm juostoje. Negali nesigrožėti veidrodžiais, atspindinčiais dvilypius filmo veikėjus, ilgomis lėtomis panoramomis, kai kamera palengva slysta šalia ilgo sąstato, ar ankštais traukinio koridoriais.

Kiekvienas Erkiulio Puaro gerbėjas mintyse yra susikūręs savą šio personažo įvaizdį. Vieniems jis asocijuojasi su televizijos seriale Puaro vaidinusi Davidu Suchet – komišku ponu, kuris pabrėžia savo keistumą, kad užmigdytų nusikaltėlių budrumą. Alberto Finney ar Peterio Ustinovo sukurti skelbiai gal buvo realistiškesni, piktesni arba įkyresni, bet ir šie aktoriai pabrėžė keistą pilkosiomis ląstelėmis besididžiuojančio žmogaus išorės ir intelekto harmoniją. Branagh Puaro sukaupė visą tarp *hommage* klasikiniam detektyvui

ir jo pastišo balansuojančio filmo dviprasmiškumą. Šis Puaro ne tik pasižymi iki tol ekrane neregėtais vešliais ūsais, bet, regis, ir pabrėžia visus senų laikų stereotipus: lyriškai kalbasi su mylimosios nuotrauka, yra atlaidus žmonių silpnybėms, bet visiškai nepakantus blogiui bei melui. Kita vertus, šis Puaro ne tik liūdnesnis, bet ir žmogiškesnis, filosofiškesnis. Atrodo, jam svarbiau ne demaskuoti meluojančius bendrakeivius ir rasti žudiką, o išsaugoti pasaulio pusiausvyrą, kuri bus pažeista, jei blogis liks nenubaustas. Deja, pabaigoje, kai susodins bendrakeivius prie įėjimo į tunelį pastatyto ilgo stalo lyg da Vinci „Paskutinės vakarienės“ dalyvius, Puaro prisipažins sau, kad ta pusiausvyra neegzistuoja.

Nostalgiją sužadins ir 1978 m. pasirodęs Roberto Mulligano filmas „**Kitais metais, tuo pačiu laiku**“ („LRT Plius“, 23 d. 21 val.). Jo veiksmas prasideda 1951-aisiais, kai Kalifornijos kurorte atsitiktinai susitinka dvidešimt septynerių vedęs buhalteris Džordžas (Alan Alda) ir trijų vaikų mama Doris (Ellen Burstyn). Jie įsimyli vienas kitą, bet negali ar nenori nieko keisti, todėl susitaria, kad kasmet susitiks tame pačiame viešbutyje ir kartu praleis savaitgalį. Filme rodomi penki jų susitikimai, įvykę per dvidešimt šešerius metus, per kuriuos pasikeitė ir filmo herojai, ir juos supantis pasaulis. Tai sentimentalus filmas apie šeimos vertybes.

Šių dienų režisieriai jau nebe tokie sentimentalūs, o šeimos dramos vis dažniau primena trilerius ar net farsą. Štai keturiasdešimtmetis François Favrat filmo „**Bumerangas**“ („LRT Plius“, 22 d. 21.30) herojus Antuanas negali pamiršti

„Apgaulė“

paslaptingos mamos mirties. Paliktas žmonos Antuanas grįžta į gimtąją salą kartu su seseria ir bando išsiaiškinti, kas atsitiko prieš trisdešimt metų, nors griežtas tėvas ir draudžia knaisiotis praeityje.

Cédrico Kahno filmo „**Su gimtadieniu!**“ („LRT Plius“, 28 d. 21.33) herojė, Catherine Deneuve vaidinama šeimos mama ir močiutė Andrėja, gimtadienio proga sulaukia netikėtos viešnios – prieš trejus metus dingusios emociškai nestabilios dukters Kler (Emmanuelle Bercot). Ši sugriaus visą iškilmių programą ir pareikalaus pinigų, už kuriuos buvo nupirktas šeimos namas. Kahno, kuris suvaidino ir vieną Andrėjos sūnų, rodoma šeimos drama virsta *comedia dell'arte*, teigiančia, kad kiekvienos šeimos pagrindas – sprogstamos paslaptys. Prancūzų kritikai filmą sutaršė, bet aš surizikuosiu, nes man patinka Deneuve, kad ir ką ji vaidintų.

Prancūzų kino gerbėjus turėtų sudominti ir Jeanne Henry „**Kūdikis**“ (TV1, 23 d. 22.55). Jo herojus naujagimis Teo bus atiduotas įvaikinti, bet kol ieškoma, kas tai padarys, berniuką prižiūri laikinas globėjas Žanas (Gilles Lellouche). Netrukus jis pasijus tikru tėčiu, pamatys, kaip berniukui reikia meilės. Kandidatę į berniuko mamas pasirinkta Alisa (Élodie Bouchez) jau beveik prarado viltį. Nuo pirmojo jų su berniuku susitikimo priklausys, ar jos akyse Teo pamatys savo mamą.

„Kūdikis“ – pažeidžiamas filmas. Žiūrint iš lietuviškos perspektyvos jis atrodo kaip fantazija apie alternatyvią realybę, kurioje visi turi laisvo laiko, daug pinigų ir geros valios. Henry, regis, tiki, kad žiūrovai praleis pusantros valandos žiūrėdami į žavų kūdikį, nes suaugusieji filme parodyti gana paviršutiniškai ir visos jų problemos išnyksta, pamčius vaiko šypseną. Vis dėlto reikia pripažinti, kad „Kūdikis“ žadina emocijas ir verčia susitaikyti su tuo, jog tėvystės ar motinystės negalima išmokti iš vadovėlių. Reikia ir jausmų.

Juos sužadins Jaume Collet-Serra trileris „**Sekluma**“ (TV3, 24 d. 22 val.). Tai metaforiškas pasakojimas apie žmogaus susidūrimą su gamta, bet kartu konkreti istorija apie merginą ir kraujo ištroškusį ryklį. Ir, žinoma, pagarbos duoklė B klasės kinui bei sportiškam Blake Lively kūnui. Lively vaidinama medicinos studentė ir puiki plaukikė Nensė, norėdama užgydyti mamos mirties paliktas žaizdas, atvyksta į egzotišką salą Meksikoje. Žinoma, jos laukia šoko terapija.

Politikai ir politologai mums taip pat žada ne vieną šoką, todėl, jei galime, atsipalaiduokime ir stebėkime Nensę.

Jūsų –
JONAS ŪBIS

Kino naujienos trumpai

„Oskarai“: austrų ir suomių pretendentai

Austrija pasirinko Sebastiano Meise's dramą „Didžioji laisvė“ („Grosse Freiheit“, 2021) atstovauti šaliai 2022 m. „Oskarų“ apdovanojimuose geriausio tarptautinio filmo kategorijoje. Filme, kurio premjera šiemet įvyko Kanų „Ypatingo žvilgsnio“ programoje, pasakojama pamiršta homofobinių įstatymų, galiojusių Vakarų Vokietijoje iki pat 7-ojo dešimtmečio pabaigos, istorija. Hansas (Franz Rogowski) po Antrojo pasaulinio karo iš koncentracijos stovyklos atlikti likusios bausmės perkeliamas į Vakarų Vokietijos kalėjimą. Georgas Friedrichas vaidina Viktorą, vyresnį, priešišškai nusiteikusių kalinį, iš pradžių įnirtingai atsisakantį kalėti vienoje kameroje su Hansu. Tačiau panieką

„Didžioji laisvė“

keičia draugystę, o pasikeitus įstatymams paaiškėja tikroji laisvės prasmė. Filme rodomi keli pokario dešimtmečiai; prieš homoseksualus nukreiptos nuotaikos bei homoseksualumo kriminalizavimas tęsėsi iki 1969 m., kai Vakarų Vokietijoje pagaliau buvo panaikinta vadinamoji 175 pataisa.

Austrija jau yra pelniusi „Oskarą“ už Stefano Ruzowitzky filmą „Pinigų padirbinėtojai“ („Die

Fälscher“, 2007) ir Michaelio Haneke's „Meilė“ („Amour“, 2012).

O štai Suomija pasirinko režisieriaus Juho Kuosmaneno kelio filmą „Kupė Nr. 6“ („Hytti nro 6“). Filmo pavadinimas – tai numeris, užrašytas ant ankšto antros klasės miegamojo vagono, važiuojančio iš Maskvos į arktinį Murmansko uostamiestį. Traukiniui vingiuojant poliarinio rato link, du nepažįstami žmonės, Laura (Seidi Haarla),

„Kupė Nr. 6“

studentė iš Suomijos, Maskvoje studijuojanti rusų kalbą, ir Liocha (Jurij Borisov), nerangus rusų angliakasys, leidžiasi į kelionę, pakeisiančią jų požiūrį į gyvenimą.

„Kupė Nr. 6“ premjera įvyko Kanuose, kur jis laimėjo Didįjį prizą. Filmą pelnė kritikų simpatijas ir apkeliavo tarptautinius festivalius.

Suomija tik kartą buvo nominuota „Oskarui“ geriausio tarptautinio vaidybinio filmo kategorijoje:

2002 m. už Aki Kaurismäki filmą „Žmogus be praeities“ („Mies vailla menneisyyttä“, 2002).

2022 m. „Oskarų“ tarptautinių vaidybinių filmų kategorijos trumpasis sąrašas bus paskelbtas gruodžio 21 dieną. Nominacijos – vasario 8 d., o 94-iejį „Oskarų“ apdovanojimai bus teikiami kovo 27 dieną.

PARENGĖ ILONA VITKAUSKAITĖ

Parodos

VILNIUS

Nacionalinė dailės galerija

Konstitucijos pr. 22

Naujas žvilgsnis į XX a. II pusės – XXI a.

Lietuvos dailę

Radvilų rūmų dailės muziejus

Vilniaus g. 24

Aldo Giannotti paroda „Muziejus

performanse“

Paroda „Protesto menas: sovietmečio nepaklusnieji“ (Vladimiro Tarasovo Lietuvos nacionaliniam dailės muziejui dovanota kolekcija)

iki 31 d. – Mindaugo Navako paroda „Kambariuose ir lauke“

Vilniaus paveikslų galerija

Didžioji g. 4

Paroda „*Hommage* donatoriams. Vilniaus paveikslų galerijos pradžia“

Paroda „Pranciškus Smuglevičius. Nuo antikinės Romos iki Vilniaus universiteto“

Taikomosios dailės ir dizaino muziejus

Arsenalo g. 3A

Paroda „Kūnas, istorija, tyrimas“

Paroda „Apdovanotas Austrijos dizainas“

V. Kasiulio dailės muziejus

A. Goštauto g. 1

Diplomatinių santykių pradžios tarp Danijos ir Lietuvos 100 metų jubiliejui skirta paroda „Bundančios tautos“

Patricijos Gilytės kūrinių paroda „Žemės nėra“

Lietuvos nacionalinis muziejus

Arsenalo g. 1

Masinių trėmimų pradžios 80-osioms metinėms skirta paroda „Negalėjau neparasyti“: pasakojimas apie tremtį“

Senasis arsenalas

Arsenalo g. 3

Paroda „Ar galima šnekėtis man su jais?“

Istorijų namai

T. Kosciuškos g. 3

Tarptautinė paroda „Deivės ir kariai: Marijai Gimbutienei – 100“

Paroda „Ką slepia sarkofagas: Senovės Egipto mumijų tyrimai“

Gedimino pilies bokštas

Arsenalo g. 5

Gedimino pilies bokšto ekspozicija

Vilniaus gynybinės sienos bastėja

Bokšto g. 20 / 18

Paroda „Nuo titnago iki parako: ginklai amžiams bėgant“

Kazio Varnelio namai-muziejus

Didžioji g. 26

Rimanto Dichavičiaus fotografijų paroda „Vardai, tapę mūsų laiko ženklais“

Signatarų namai

Pilies g. 26

Ekspozicija „XX a. pradžios tautinio atgimimo ir nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo istorija (1900–1918)“

Valdovų rūmai

Katedros a. 4

Dr. Prano Kiznio paveikslų galerija

Vieno šedevro tarptautinė paroda „Šlovin-gas, didis ir neregėtas įvykis: 1611 m. Maskvos caro priesaika“

Vieno šedevro tarptautinė paroda „Kuni-gaiškščio Boguslavo Radvilos portretas“

Tarptautinė paroda „Kad tėvynė gyvuotų. Lietuva ir Lenkija 1791 m. konstitucijos epochoje“

Bažnytinio paveldo muziejus

Šv. Mykolo g. 9

Paroda „Šv. Dominykas ir šv. Hiacintas Lietuvoje: aštuoni atminties šimtmečiai“

MO muziejus

Pylimo g. 17

Fotografijos paroda „Permainų šventė“

Lietuvos meno pažinimo centras

„Tartle“

Užupio g. 40

Paroda „Laisvėje ir nelaisvėje. Lietuvos dailė 1945–1990“

Vilniaus muziejus

Vokiečių g. 6

Paroda „Neįgyvendinti XX amžiaus Vilniaus projektai“

VDA parodų salės „Titanikas“

Maironio g. 3

Paroda “9 dešimt keramikai“

iki 23 d. – Šarūno Šimulyno kūrybos paroda „Kietas ir užsispyręs“

A. ir A. Tamošaičių galerija „Židinyš“

Dominikonų g. 15

Dailininkų Tamošaičių kūryba

XIX–XX a. pirmos pusės liaudies meno rinkiniai

Adomo Galdiko muziejus

Arklių g. 20-1

Paroda „Žvelgiu į peizažą...“

Galerija „Kairė–dešinė“

Latako g. 3

Antano Kazakausko autorinės grafikos, knygos meno ir grafinio dizaino paroda „Viskas užprogramuota“

Prospekto fotografijos galerija

Gedimino pr. 43

Visvaldo Morkevičiaus personalinė paroda „Tikiuosi susitikti save“

Vilniaus fotografijos galerija

Stiklių g. 4

Arūno Kulikausko personalinė paroda „Dvylika metų laikų“

Pamėnkalnio galerija

Pamėnkalnio g. 1

Tarptautinė meno bienalė „Laconica“: Rieko Koga (Japonija) kūrybos paroda „I Am Here for You“

Galerija „Vartai“

Vilniaus g. 39

iki 29 d. – Antano Mončio 100-osioms gimimo metinėms skirta paroda „Glamonė“ (Antanas Mončys, Arturas Bumšteinas, Viltė Bražiūnaitė & Tomas Sinkevičius, Robertas Narkus, Deimantas Narkevičius, Marija Puipaitė, Vytautas Gečas, Neringa Vasiliauskaitė, Laurynas Skeisgiela, Martynas Kazimierėnas, Indrė Šerpytytė)

Šv. Jono gatvės galerija

Šv. Jono g. 11

nuo 22 d. – paroda „Archyvas“

iki 28 d. – Rūtos Matulevičiūtės darbų paroda „Atlantida“

Galerija „Meno niša“

J. Basanavičiaus g. 1 / 13

Rūtos Katiliūtės ir Vladimiro Tarasovo tapybos, garso ir videoparoda „Kažkas atsitiko...“

Marijos ir Jurgio Šlapelių muziejus

Pilies g. 40

Ástos Vilhelminos Guðmundsdóttir (Islan-dija) kūrybos paroda „Potentia“

(AV17) galerija

Totorių g. 5

Skulptoriaus Tauro Kensmino personalinė paroda „Kritinė riba“

Vilniaus rotušė

Didžioji g. 31

iki 30 d. – Kauno tarptautinės grafikos bienalės „Šviesos prigimtis“ paroda

Galerija „Kunstkamera“

Ligoninės g. 4

Juvelyrės Rasos Kuzminskaitės autorinių dirbinių paroda „Ne tik juoda ir balta“

Jono Meko vizualiųjų menų centras

Malūnų g. 8

Videoinstaliacija „Pažinti Joną Meką: Laiškai iš niekur“

Vilniaus Gaono žydų istorijos muziejus

Pamėnkalnio g. 12

Holokausto ekspozicija

Energetikos ir technikos muziejus

Rinktinės g. 2

Vidmanto Vaitkevičiaus kūrybos paroda

„Vilnius 700“

Vilniaus vaikų ir jaunimo meno galerija

Vilniaus g. 39 / 6

iki 30 d. – Eglės Lekevičiūtės interaktyvių instaliacijų paroda „Tarp 4 sienų“

Rašytojų klubas

Sirvydo g. 6

Ruslano Arutiuniano pastelių paroda „Armenijos ir Lietuvos peizažai“

Čiurlionio namai

Savičiaus g. 11

Ariadnos Čiurlionytės akvarelių paroda

S. Vainiūno namai

A. Goštauto g. 2

Aloyzo Stasiulevičiaus darbų paroda „Harmonija“

Rusų kultūros centras

Bokšto g. 4

iki 30 d. – Beatričės Varnaitės paroda

Lietuvos Respublikos Seimas

Gedimino pr. 53

iki 25 d. – paroda „Gegužės 3-iosios Konstitucija“, skirta 1791 m. gegužės 3 d. Konstitucijos ir Abiejų Tautų tarpusavio įžado 230-osioms metinėms paminėti

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka

Gedimino pr. 51

Paroda „Kelias į laisvę: nepriklausomi leidiniai okupuotoje Lietuvoje ir už jos ribų“

Jolitos Vaitkutės instaliacija „Pabudę iš knygų“

Jillian Edelstein darbų paroda „Istorijos iš žemės, istorijos iš jūros“

iki 31 d. – paroda „Trakų Pusiasalio pilis: vienaragis – kultūrinio, istorinio paveldo simbolis“

iki 30 d. – Paroda „Pinigų istorijos“

Vrublevskių biblioteka

Žygmantų g. 1

Johno Kewley (Australija) darbų paroda „Penkeri fotografo metai Vilniuje“

Skaistės Valaitytės tapyba

Projektų erdvė „Swallow“

Vitebsko g. 23

Anoniminio menininkų kolektyvo „Studio for Propositional Cinema“ paroda „Paskoriaus manifestas: audio / video agitacija (vaikams)“

AP galerija

Polocko g. 10

iki 24 d. – Danguolės Brogienės tekstilės paroda „Mėlynos mintys“

Galerija „Tsekh“

Vytenio g. 6

Tarptautinė meno bienalė „Laconica“ (Jovita Aukštikalnytė-Varkulevičienė, Ina Budrytė, Andrius Erminas, Nerijus Erminas, Vaiva Franciakaitė, Aurelija Maknytė, Jaromír Novotný, Eglė Ridikaitė, Renie Spoelstra, Birutė Stulgaitė, Takashi Suzuki, Gintautas Trimakas, Justinas Vaitiekūnas)

„The Rooster Gallery“

Šv. Brunono Bonifaco g. 12

Grupinė paroda „Tėkmės, duburiai“

GODŌ galerija

Malūnų g. 6A–12

Evelinos Paukštytės solo paroda „Mañana“

Lietuvos nacionalinė filharmonija

Aušros Vartų g. 5

Ričardo Garbačiausko ir fotografo Remigijaus Treigio darbų paroda

Kompozitorių namai

A. Mickevičiaus g. 29

iki 31 d. – konkursinė paroda „JCDecaux premija 2021: Tarpai“

Galerija „8 akys ir ausys“

Algirdo g. 38

iki 24 d. – Kipro Černiausko tapybos paroda „Išverstas šventumas“

Galerija A

Saulėtekio al. 14

iki 29 d. – Jolantos Sereikaitės grafikos paroda „Pojųčių kolekcijos“

„Contour Art Gallery“

Lydos g. 4–59

Dianos Remeikytės paroda „Yra skirtumas“

„Dūmų fabrikas“

Dūmų g. 5

iki 30 d. – Akvilės Malukienės paroda „Arti“

Vilniaus universiteto botanikos sodas

Kairėnų g. 43

iki 31 d. – paroda „Gamta ir menas“

KAUNAS

Nacionalinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus

V. Putvinskio g. 55

M.K. Čiurlionio tapybos ir grafikos darbai Ekspozicija „Lietuvos dailė XIV–XIX a.“

Paroda „3 x 9 = XXVII: Knygos mėgėjų draugijai – 90“

Kauno paveikslų galerija

K. Donelaičio g. 16

Bendruomenių platformos „Mažosios istorijos“ paroda „Banga“: žmonių balsų kanalas“

Adelės ir Pauliaus Galaunių namai

Vydūno al. 2

Rymanto Penkausko ir Antano Andziulio darbų paroda „Atminties ženklai“

Maironio lietuvių literatūros muziejus

Rotušės a. 13

Paroda „Aš neklajoti negaliu“. Vytauto Mačernio archyvo įdomybės“

Paroda „Leiskit pranešti, man jau 100 metų!“, skirta Jaroslavo Hašeko romano „Šauniojo kareivio Šveiko nuotyčiai“ išleidimo 100-mečiui

Galerija „Meno parkas“

Rotušės a. 27

Kauno menininkų paroda „Lūžio karta. Rekonstrukcija“

„Parko galerija“

M. Valančiaus g. 6

iki 23 d. – paroda „Moters portretas XX amžiaus tapyboje“

J. Zikaro namai

J. Zikaro g. 3

Atnaujinta J. Zikaro darbų ekspozicija

Lietuvos švietimo istorijos muziejus

Vytauto pr. 52

Rene Magritte'o tarptautinė litografijos darbų paroda „Rene Magritte. Graphic Works“

Kauno IX forto muziejus

Žemaičių plentas 73

Paroda „Istorijos lūžiai. Vietos atspindžiai“

KLAIPĖDA

Lietuvos dailės muziejaus Prano Domšaičio galerija

Liepų g. 33

iki 24 d. – Ingridos Suokaitės ir Rolando Helmerio kūrinių paroda „Spalvų ir formų reljefai“

KKKC parodų rūmai

Didžioji Vandens g. 2

Edžio Jurčio darbų paroda „Būties nerimas“

Personalinė Vygando Šimbelio / Das Vegas paroda „Skaitmuo“

Klaipėdos galerija

Bažnyčių g. 6

Jungtinė tapytojų paroda „#Ruduo“

Roberto Veikšos damasko plieno juvelyri-kos paroda „Fibula“

Laikrodžių muziejus

Liepų g. 12

Ekspozicija „Laikrodžių konstrukcijų istorija nuo seniausių laikų iki nūdienos ir laikrodžių formų raida nuo renesanso iki moderno“

Paroda „Laikrodžiai – karališkieji dailės simboliai“

Bar

TRAKAI Galerija „Fojė“ <i>Vytauto g. 69</i> nuo 22 d. – Irenos Mikuličiūtės Mikos, Rūtos Eidukaitytės, Lilijos Valatkienės, Daivos Kairevičiūtės, Gintauto Vaičio, Romano Averincevo, Sigito Straigio tęstinio dailininkų plenero „Dailininkų sodai 2021“ tapybos, fotografijos ir skulptūros paroda „Išgirsk upės dainą“	24 d. 18.30 – M. Macevičiaus „PRAKEIKTA MEILĖ“ (pagal P. Sanajevo apysaką „Palaidokite mane už grindjuostės“). Rež. A. Jankevičius 27 d. 18.30 – „IDIOTAS“ (pagal F. Dostojevskio romanus „Idiotas“ ir „Demonai“). Rež. A. Jankevičius 30, 31 d. 18.30 – A. Puškino „EUGENIJUS ONEGINAS“. Rež. J. Vaitkus Vilniaus teatras „Lėlė“ Mažoji salė 23 d. 13 val. – „RAUDONOJI KNYGA“ (pagal N. Indriūnaitės pjesę). Rež. E. Piotrowska 24 d. 12 val. – „AUKSO OBELĖLĖ, VYNO ŠULINĖLIS“ (pagal lietuvių liaudies pasaką). Scen. aut. ir rež. R. Driežis 30 d. 12 val., 31 d. 14 val. – „ANTIS, MIRTIS IR TULPĖ“ (pagal W. Elbrucho knygą). Rež. J. Trimakaitė Palėpės salė 23 d. 14 val. – N. Indriūnaitės „COLIUKĖ“ (H.Ch. Anderseno pasakos motyvais). Rež. ir dail. R. Driežis 24 d. 14 val. – „KIŠKIŲ SUKILIMAS“ (pagal K. Binkio poemą). Scenarijaus aut., rež. ir dail. R. Driežis „Menų spaudtuvė“ 22–25 d. 15 val. – profesinio meistriškumo kursai „Kosmos lab’ 21“: inžinerinis teatras „Akhe“ (Sankt Peterburgas, Rusija) 22 d. 19 val. <i>Kišeninėje salėje</i> – „SPAŠTAI“. Rež. J. Trimakaitė 22 d. 19 val. <i>Juodojoje salėje</i> – „KELIONĖ NAMO“. Rež. V. Bareikis (urbanistinio šokio teatras „Low Air“) 23 d. 14 val. – „Menų spaudtuvė“ atsiveria. Pažintiniai pasivaikščiojimai 23 d. 19 val. <i>Juodojoje salėje</i> – „ŠVENTASIS PAVASARIS“. Choreogr. A. Gudaitė ir L. Žakevičius (urbanistinio šokio teatras „Low Air“) 24 d. 19 val. <i>Juodojoje salėje</i> – „ŽAIDIMAS BAIGTAS“. Autoriai L. Liepaitė, A. Gudaitė, L. Žakevičius, P. Laurinaitis, A. Gecevičius (urbanistinio šokio teatras „Low Air“) 25, 26 d. 10 val. – šiuolaikinio šokio dirbtuvės su A. Richard (Prancūzija) 26 d. 19 val. <i>Juodojoje salėje</i> – PREMJERA! „AUDROS AKIS“. Choreogr. R. Ouramdane (Prancūzija), šviesų dizaineris J. Bø, apšvietėjas A. Davidavičius, komp. J.-B. Julien (Prancūzija). Šokėjai N. Claes, M. Černecas, O. Griaznova, M. Ivaškevičiūtė, E. Kalachovas, A. Mozūraitis, I. Kuznecova, M. Pinigis, G. Ščavinskaitė (šeiko šokio teatras, meno vad. A. Šeiko)	24 d. 12 val. – Z. Bružaitės „GULIVERIO KELIONĖS“ (pagal J. Swifto romaną, libreto aut. D. Čepauskaitė). Muzikinis vad. ir dir. V. Visockis 24 d. 18 val. – J. Strausso „ŠIKŠNOSPARNIS“. Dir. J. Geniušas 28 d. 18 val. – I. Kálmáno „MISTERIS X“. Rež. V. Streiča, dir. J. Janulevičius 29 d. 18 val. – T. Dobrzanskio „KARALIAUS ANTRININKAS“. Rež. K.S. Jakštas, dir. V. Visockis 30, 31 d. 18 val. – „ADAMSŲ ŠEIMYNĖLĖ“. Pastatymo meno vad. K.S. Jakštas, muzikinis vad. J. Geniušas, rež. V. Streiča, dir. R. Šumila Kauno kamerinis teatras 22 d. 18 val. – A. Oz „VĖJO PRIGIMTIS“. Rež. G. Aleksa 23 d. 18 val. – M. Duras „HIROŠIMA, MANO MEILE“. Rež. R. Abukevičius 24 d. 12 val. – PREMJERA! I. Kunevičiūtės „2-OSIOS LAIPTINĖS RESPUBLIKA“. Rež. S. Pikturnaitė, komp. A. Murauskas. Vaidina E. Valadkevičiūtė, I. Vėlyvytė, S. Duoplys 27 d. 19 val. – „MONGOLIJA“. Rež. D. Gumauskas (OKT / Vilniaus miesto teatras) 28 d. 18.30 – I. Vyrypajev „DREAMWORKS“. Rež. A. Jankevičius 29 d. 18 val. – M. McDonagho „PAGALVINIS“. Rež. G. Varnas 30, 31 d. 19 val. <i>Centriniam knygyne (Laisvės al. 81)</i> – „NOKTIURNAS“. Rež. G. Padegimas Kauno lėlių teatras 23 d. 12 val. <i>V. ir S. Ratkevičių lėlių muziejuje</i> – „PELIUKO PASAKŲ DIRBTUVĖLĖ“. Aut. ir rež. G. Radvilavičiūtė 23 d. 18 val. – „DIEVŲ MIŠKAS“ (pagal B. Sruogos romaną). Rež. A. Sunklodaitė 24 d. 12 val. – „ALIO ALIO, ŽEME!“ (pagal V.V. Landsbergio kūrinių „Arklio Dominyko kelionė į žvaigždes“). Rež. G. Damanskytė 30 d. 12 ir 18 val. – „UŽBURTOS PILIES PASLAPTIS“. Rež. O. Žiugžda 31 d. 12 val. – „ŽALIAS ŽALIAS OBUOLIUKAS“. Rež. A. Lebeliūnas	PANEVĖŽYS Juozo Miltinio dramos teatras 22 d. 18 val. – T. Šinkariuko „KELIONĖ Į EDENĄ“. Rež. A. Gornatkevičius 23 d. 18 val. – PREMJERA! R. Schimelpfennigo „IDOMENĖJAS“. Rež. A. Jankevičius, scenogr. ir kost. dail. L. Luišaitytė, šviesų dail. R. Bartulis. Vaidina D. Jankauskas, E. Pavilionis, G. Arlauskas, K. Galkutė, R. Teresas, T. Razmislavičiūtė-Juodė 24 d. 10 val. – „LOPŠINĖ ŽEME!“ Rež. I. Jackevičiūtė. Vaidina I. Brikė, G. Arlauskas, R. Klezys 29 d. 18 val. – S. Mrożeko „PROVOKATORIAI“. Rež. R. Teresas 30 d. 18 val. – PREMJERA! R. Harwoodo „APRENGĖJAS“. Rež. A. Latėnas, scenogr. ir kost. dail. K. Daujotaitė, komp. F. Latėnas, šviesų dail. R. Bartulis. Vaidina D. Kalkauskas, J. Skukauskaitė, L. Kondrotaitė, A. Kėleris, I. Brikė, R. Teresas, V. Kupšys, G. Arlauskas, G. Žiogas 31 d. 12 val. – „PATs BAISIAUSIAS SPEKTAKLIS“ (pagal H. Hoffmanno pasakas). Rež. L. Kurjački Koncertai Lietuvos nacionalinė filharmonija 23 d. 17 val. <i>Kauno valstybinėje filharmonijoje</i> – koncertas „Penkios gimtadienio nuotaikos“ Lietuvos kompozitorių sąjungos Kauno skyriaus 50-ties metų jubiliejui. Lietuvos kamerinis orkestras. Solistai Dž. Bidva (smuikas), U. Dičiūnas (obojus), T. Motiečius (akordeonas). Dir. M. Barkauskas. Programoje G. Kuprevičiaus, D. Kairaitytės, A. Kubiliūno, Z. Bružaitės, V. Bartulio kūriniai 23 d. 19 val. <i>Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje</i>, – „Džiazo legenda Viačeslavas Ganelinas, itin laukiama Lietuvoje dainininkė Lauryna Bendžiūnaitė ir LNSO“. Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras. Dalyvauja V. Ganelinas (fortepijonas, klavišiniai), L. Bendžiūnaitė (sopranas), A. Gotesmanas (perkusija). Dir. K. Variakojis. Programoje H. Abrahamseno, V. Ganelino kūriniai 24 d. 15 val. <i>Trakų pilies Didžiojoje menėje</i> – iš ciklo „Muzika Trakų pilyje“ „Ant sidabro tilto“. Kauno sutartinių giedotojų grupė „Sasutalas“ (vad. A. Morkūnas), I. Klusaitė (smuikas), P. Vyšniauskas (saksofonas). Programoje J.S. Bacho kūriniai, džiazo improvizacijos, sutartinės 24 d. 16 val. <i>Taikomosios dailės ir dizaino muziejuje</i> – kamerinės muzikos koncertas „Šviesiam atminimui“. Čiurlionio kvartetas. Programoje V. Barkausko, K. Pendereckio, V. Bartulio, F. Latėno kūriniai 28 d. 11 val. <i>Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje</i>, – orkestro muzikos koncertas „Jaunieji Norvegijos dirigentai“. Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras. Solistas A. Larssonas (fagotas, Švedija). Dirigentai J.E. Aspenas (Norvegija), J. Būrginas (Šveicarija, Norvegija). Programoje C.M. von Weberio, D.M. Johanseno, F. Liszto kūriniai 28 d. 19 val. <i>Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje</i>, – festivalio „Gaida“ koncertas: „Gunter Percussion & Gleb Pyšniak (violonėlė)“. Mušamųjų grupė „Gunter Percussion“: P. Giunteris, T. Kulikauskas, M. Bālinis, A. Rekašius, G. Freibergas, G. Pyšniakas (violonėlė). Programoje T. Yarivo, J. Psathas, M. Krukausko, T. Duno, K. Abe kūriniai 30 d. 19 val. <i>Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje</i>, – Vilniaus berniukų ir jaunuolių choro „Ąžuoliukas“ 60-mečiui. Lietuvos kamerinis orkestras, berniukų ir jaunuolių choras „Ąžuoliukas“ (meno vad. ir vyr. dir. V. Miškinis). Solistai I. Gaidamavičiūtė-Barkauskė (sopranas), N. Petročenko	(mecosopranas), R. Karpis (tenoras), N. Masevičius (bosas-baritonas). Programoje G.F. Händelio oratorija „The ways of Zion do mourn“ („Taip gedi Sionas“) 31 d. 19 val. <i>Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje</i>, – festivalio „Gaida“ koncertas „Sandbox Percussion“ (JAV) – garsios Niujorko mušamųjų grupės koncertas“. Mušamųjų grupė „Sandbox Percussion“ (JAV). Programoje J. Cage'o, V. Cuongo, A.B. Kirsten, J. Treutingo, A. Akiho, S. Reicho, T. Riley kūriniai
ŠILUVA Šiluvos piligrimų centras <i>M. Jurgaičio g. 17A</i> Paroda „15 iliustracijų Romos Mišioliui lietuvių kalba“				
Spektakliai				
VILNIUS Lietuvos nacionalinis operos ir baleto teatras 24 d. 12, 14 val. <i>Kamerinėje salėje</i> – S. Micčio „ZUIKIS PUIKIS“. Dir. J.M. Jauniškis 29, 30 d. 18.30 – A. Schönbergo „PRAGIEDRĖJUSI NAKTIS“, I. Stravinskio „ŠVENTASIS PAVASARIS“. Muzikos vad. ir dir. R. Šumila, dir. M. Stakionis, choreografai K. Pastoras, M. Rimeikis, scenogr. dail. A. Jacovskis, M. Jacovskis, kost. dail. J. Jankutė, E. Brazdylytė, šviesų dail. L. Kleinas Valstybinis jaunimo teatras 22 d. 18.30 – Dante's Alighieri „INFERNO-PARADISO“. Rež. E. Nekrošius (teatras „Meno fortas“) 24 d. 18.30 – M. Aurelijaus „SAU PAČIAM“. Rež. A. Liuga, vaidina V. Kuodytė 27, 28 d. 18.30 – T. Słobodzianeko „MŪSŲ KLASĖ“. Rež. O. Koršunovas (Klaipėdos dramos teatras) 29 d. 19 val. – „ŠVEIKAS“ (pagal J. Hašeko romaną). Rež., scenogr. ir inscenizac. aut. A. Juška 30 d. 17.30 – PREMJERA! „PUIKUS NAUJAS PASAULIS“ (pagal A. Huxley knygą). Rež. G. Varnas, lėlių dail. J. Skuratova, kost. dail. J. Statkevičius, scenogr. dail. V. Narbutas, videomeninin. R. Sakalauskas, komp. D. Digimas. Vaidina V. Anužis, M. Sigliukas, S. Ivanovas, A. Bendoriūtė-Gadliauskienė, D. Šilkaitytė-Rimkevičienė, G. Ladygaitė, J. Šadeikė, J. Jankelaitytė, S. Storpirštis, M. Dirginčius, G. Laskovas, K. Kasperavičius, I. Kaniušaitė, P. Barzdžius, R. Misiūnas, M. Berulis, K. Varanavičius, I. Šikorskytė, R. Petraitis, J. Zaliauskas, V. Juozaitytė, A. Marčenkaitė, M. Pauliukonis, I. Ciplijauskas Vilniaus mažasis teatras 24 d. 18.30 – M. Vaitiekūno „KA/STINGAS“. Rež. – M. Vaitiekūnas 26 d. 18.30 – M. Ivaškevičiaus „MADAGASKARAS“. Rež. statytojas R. Tuminas, rež. A. Dapšys 28 d. 18.30 – A. Špilevojaus „12 GRAMŲ Į ŠIAURĘ“. Rež. A. Špilevojus Oskaro Koršunovo teatras 28, 29 d. 19 val. <i>OKT studijoje</i> – S. Kane „FEDROS MEILĖ“. Rež. L. Kutkaitė, scenogr. ir kost. dail. P. Turauskaitė ir A. Marcinkutė, komp. J.E. Šedytė, operatorius P. Chrapavičius. Vaidina G. Ladygaitė, D. Starkauskas, K.M. Paškevičiūtė, D. Kulionytė, Dž. Gvozdzinskas Lietuvos rusų dramos teatras 22 d. 18.30, 25 d. 18 val. <i>Varėnos kultūros centre</i> – „VALIA“ (pagal V. Šukšino kūrinius). Rež. V. Gurfinkelis				

Savaitės filmai	Kino repertuaras
Blumų šeimos istorija *** Atostogaudama Tailande su vyru Kameronu (Andrew Lincoln) ir trimis sūnumis, Samanta Blum (Naomi Watts) sunkiai susižeidžia. Po nelaimingo atsitikimo moteris lieka paralyžiuota ir prikaustyta prie neįgaliojo vežimėlio. Tai tampa sunkiu išbandymu visai šeimai. Samanta pamažu atsiriboja nuo artimųjų ir praranda gyvenimo džiaugsmą. Tačiau viskas ima keistis, kai Blumų namuose pasirodo sužeistas šarkos jauniklis, dėl savo išvaizdos pavadintas Pingvinu. Tarp Samantos ir Pingvino užsimezga draugystė. Prasideda gijimo procesas, per kurį ne tik išnyksta Samantos depresija, bet ir vėl suartėja šeima. (JAV, Australija, 2020) Kibirkščiuojantis Luiso Veino gyvenimas *** Ekscentriškas Viktorijos laikų britų dailininkas Luisas Veinas (Benedict Cumberbatch) trykšta kūrybiškumu. Tačiau kad išlaikytų našlę motiną ir penkias jaunesnes seseris, akademinių išsilavinimą įgijęs dailininkas pardavinėja gyvūnų piešinius kaimo mugėse. Veino talentas akivaizdus, bet jam sunku užmegzti santykius su žmonėmis. Viskas pasikeičia, kai dailininkas jauniausioms seserims pasamdo malonią, smalsią guvernantę Emiliją Ričardson (Claire Foy), kurios palaikomas, purvinais gatvės gyvūnais laikytas kates paverčia populiariausiais ir geidžiamiausiais augintiniais. Veino žaismingi, kartais net psichodeliniai paveikslai padėjo visiems laikams pakeisti visuomenės požiūrį į kates. (Didžioji Britanija, 2021) Kopa **** Franko Herberto epopėjos ekranizacija perkelia į tolimą ateitį. Planeta Arakis, dar vadinama Kopa, yra vienintelė visatoje vieta, kurioje išgaunamas melanžas. Tai vertinga substancija, ne tik galinti pratęsti gyvenimą, bet ir leidžianti keliauti tarp žvaigždžių bei matyti ateitį. Imperatoriaus įsakymu Kopa perduodama valdyti Atridų šeimai. Į Arakį atvyksta kunigaikštis Letas Atridas, jo žmona Džesika ir jų sūnus Polas. Tačiau iki šiol Kopą valdžiusi Harkonenų šeima nesirengia atiduoti planetos savo priešams, nes tas, kas valdo Kopą, valdo visą pasaulį. Denis Villeneuve'o filme pagrindinius vaidmenis sukūrė Timothée Chalamet, Oscaras Isaacas, Rebecca Ferguson, Zendaya, Joshas Brolinas, Jasonas Momoa, Charlotte Rampling, Javieras Bardemas. (JAV, 2021) Mirtis palauks **** Džeimsas Bondas išėjo į pensiją ir mėgaujasi ramiu gyvenimu Jamaijoje. Viskas pasikeičia, kai pasirodo senas Bondo draugas Feliksas Leiteris iš CŽV. Jam reikia pagalbos, tačiau pagrobto mokslininko gelbėjimo misija bus daug pavojingesnė, nei iš pradžių atrodė. Ji nuves agentą 007 pas paslaptinę nusikaltėlį, kuris turi naują, nepaprastai pavojingą technologinį ginklą. Ilgai lauktame Cary Joji Fukunagos filme Bondą paskutinįkart suvaidino Danielis Craigas, jo partneriai – Rami Malekas, Lea Seydoux, Lashana Lynch, Benas Whishaw, Naomie Harris, Jeffrey Wrightas, Christophas Waltzas, Ralphas Fiennesas. (JAV, Didžioji Britanija, 2021) Paralelinės mamos **** Dviejų moterų likimai susikerta gimdymo palatoje. Dženisė – sėkmės lydimą fotografė, Ana – sutrikusi paauglė. Abi – vienišos, netrukus planuotus kūdikius gimdysiančios moterys, kurių susitikimas amžiams pakeis jųdviejų likimus. Naujausią Pedro Almodóvaro filmą kritikai vadina „tamsios Ispanijos istorijos autopsija, perteikta kaip šviesus kūdikių sutiktuvių vakarėlis (angl. <i>baby shower</i>)“. Pagrindinius vaidmenis filme atlieka režisieriaus mūza, „Oskaro“ laureatė Penélope Cruz, Milena Smit, Rossy de Palma ir Aitana Sánchez-Gijón. Tai aštuntas filmas, kuriame pagrindinį vaidmenį atlieka aktorė Penélope Cruz, Venecijos kino festivalyje apdovanota už geriausią vaidmenį, ir aštuntas, kuriame pasirodo artima Almodóvaro bičiulė aktorė Rossy de Palma. (Ispanija, 2021) Paskutinė dvikova *** Prancūzija, XIV amžius. Margarita de Karuž (Jodie Comer) apkaltina Žaką Le Gri (Adam Driver) ją išprievartavus. Jos vyras, riteris Žanas de Karužas (Matt Damon), perduoda bylą grafui Pjerui d'Alenkonui (Ben Affleck). Tačiau jis yra glaudžiai susijęs su Le Gri ir nori šį reikalą užglaistyti. Grafas atmeta kaltinimus ir pareiškia, kad Margarita išprievartavimą susapnavo. Taigi de Karužas mato tik vieną galimybę – reikalauja, kad jaunasis Prancūzijos karalius (Alex Lawther) surengtų jo ir Le Gri dvikovą iki mirties. Pagal tradiciją, kuri jau seniai nebuvo praktikuojama, dvikova skirta tiesai nustatyti. Nes tikima, kad Dievas padės laimėti tam, kuris kalba tiesą. Tačiau tai darydamas de Karužas rizikuoja ne tik savo, bet ir žmonos gyvybe. Jei jis pralaimės, Margarita bus sudeginta ant laužo už melagingus kaltinimus. Erico Jagerio knygą „The Last Duel: A True Story of Crime, Scandal, and Trial by Combat“ ekranizavo Ridley Scottas, scenarijų parašė Nicole Holofcener, Benas Affleckas ir Mattas Damonas. (JAV, D. Britanija, 2021) ***** – šedevras, ***** – pasižiūrėti būtina, **** – geras filmas, *** – būna ir geriau, ** – jei turite daug laiko, * – niekalas	VILNIUS Forum Cinemas Vingis 22 d. – Operacija „o2“ (Estija, Lietuva, Suomija, Latvija) – 14.50, 18, 20.30; 23, 24 d. – 11.10, 14.50, 18, 20.30; 25–28 d. – 15.10, 18.40, 21.20 22–24 d. – Helovinas žudo (JAV, D. Britanija) – 15.30, 18.10, 21.45; 25–28 d. – 18, 21.40 22–24 d. – Kibirkščiuojantis Luiso Veino gyvenimas (D. Britanija) – 14.15, 18.20, 21 val.; 25–28 d. – 15.50 22–24 d. – Blumų šeimos istorija (Australija, JAV) – 16.25, 18.45; 25–28 d. – 18.45 23 d. – T. Blanchard'o „Ugnis mano kau-luose“. Tiesioginė premjeros transliacija iš Niujorko Metropolitenos operos – 19.55 22 d. – Geriausios „Kanų liūtų“ reklamos – 18.30, 21.30; 23, 24 d. – 21.30 31 d. – „Siaubo maratonas – trigubas siau-bas“ – 17.30 <i>Visą repertuarą rasite www.forumcinemas.lt</i> Forum Cinemas Akropolis 22–28 d. – Operacija „o2“ (Estija, Lietuva, Suomija, Latvija) – 11.20, 16.25, 19.15 Helovinas žudo (JAV, D. Britanija) – 16.40, 18.45, 21.30 Kibirkščiuojantis Luiso Veino gyvenimas (D. Britanija) – 14, 21.30 Blumų šeimos istorija (Australija, JAV) – 13.50, 18.30 22 d. – Geriausios „Kanų liūtų“ reklamos – 17.50, 18.30 <i>Visą repertuarą rasite www.forumcinemas.lt</i> Skalvija 25 d. – Šuolis (dok. f., rež. G. Žickytė) – 15.15; 31 d. – 16 val. 26 d. – Paralelinės mamos (Ispanija) – 21.15; 30 d. – 21 val. 26 d. – Pavyzdingas elgesys (dok. f., rež. A. Mickevičius, N. Milerius) – 19 val. 31 d. – Titanė (Prancūzija) – 21 val. 24 d. – Kopa (JAV, Kanada) – 20.45 25 d. – DNR (Prancūzija) – 17 val.; 30 d. – 14.40; 31 d. – 14 val. 25 d. – Pasienio paukščiai (dok. f., rež. V. Puidokas) – 19 val.; 27 d. – 17.45; 29 d. – 18 val.; 30 d. – 16.30; 31 d. – 17.15 28 d. – Izaokas (rež. J. Matulevičius) – 17 val. 31 d. – <i>Kino klasikos vakarai</i>. Kuklus buržuazijos žavesys (Prancūzija) – 18.30 27 d. – <i>Kinas po paskaitų</i>. 2001 metų kosminė odisėja (JAV) – 20 val. <i>Žmogaus teisių dokumentinių filmų festivalis „Nepatogus kinas“</i> 23 d. – Nakties daugiau nebus (Prancūzija) – 18.45 23 d. – Kaip aš noriu (Egiptas, Prancūzija, Norvegija, Palestina, Vokietija) – 20.30 24 d. – Žemumų vaikai (JAV) – 14.15 22 d. – Nebus viskas gerai (Rumunija, Ukraina) – 16 val. (po peržiūros vyks susitikimas su filmo režisiere) 22 d. – Seksas, revoliucija ir islamas (Norvegija) – 18.30 22 d. – Būsiu su tavim (rež. V. Vareikytė, Maximilien Dejoie) – 20.30 (po peržiūros vyks susitikimas su kūrybine grupe ir diskusija) 23 d. – Potvyniui nuslūgus (Suomija) – 14 val. 23 d. – Gendernautai (Vokietija, JAV) – 15.20 23 d. – Rašymas ugnimi (Indija) – 16.45 24 d. – Rajono panos (Švedija, D. Britanija) – 15.00 24 d. – Išgyvenimo instrukcija (Vokietija) – 17 val. 24 d. – Jokių smurto žymių (Kanada) – 18.45 <i>Tarptautinis Oberhauzeno trumpųjų filmų festivalis</i> 28 d. – Tarptautinis konkursas – 19.15; 29 d. – 20.50 26 d. – „Pagaminta Vokietijoje: Migracija“ – 17 val.; 30 d. – 19.10 28 d. – Nugalėtojų programa – 21 val.; 29 d. – 19.15 27 d. – „Menas ir eksperimentai“ – 18.50; 30 d. – 17.45 Pasaka 22 d. – Operacija „o2“ (Estija, Lietuva, Suomija, Latvija) – 21 val.; 25 d. – 21.15 22 d. – DNR (Prancūzija) – 21.15; 24 d. – 14.45; 25 d. – 21 val. 22 d. – Kibirkščiuojantis Luiso Veino gyvenimas (D. Britanija) – 21.30; 23 d. – 18.15; 24 d. – 19.45; 25 d. – 18.30 23 d. – Mirtis palauks (D. Britanija, JAV) – 20.30; 26 d. – 20 val. 23 d. – Šuolis (dok. f., rež. G. Žickytė) – 14.45; 27 d. 20.30; 28 d. – 17.45 23 d. – Paralelinės mamos (Ispanija) – 15.15; 27 d. – 18 val. 23 d. – Geriausios „Kanų liūtų“ reklamos – 15.30, 20.45; 25 d. – 20.30; 28 d. – 20.15 23 d. – Pasienio paukščiai (dok. f., rež. V. Puidokas) – 18.45; 24 d. – 14.15; 25 d. – 17.30 24 d. – Kaimynai (Ispanija) – 16 val.; 25 d. – 18.15; 26 d. – 18 val. 24 d. – Triumfas (Prancūzija) – 18 val.; 27 d. – 17.45 24 d. – Titanė (Prancūzija, Belgija) – 20.30; 27 d. – 20.15 26 d. – Blumų šeimos istorija (Australija, JAV) – 17.45 26 d. – Kopa (JAV) – 19.15 27 d. – Nematomas gyvenimas (Brazilija, Vokietija) – 17.30 28 d. – Dar po vieną (Danija) – 17.30 28 d. – Paskutinė dvikova (JAV, D. Britanija) – 20.30 <i>„Nepatogus kinas“</i> 22 d. – Labas, robote (Vokietija) – 15 val. 22 d. – Šnipas Šiaurės Korėjoje (Čilė, Švedija, Belgija, Norvegija, D. Britanija) – 18.15 22 d. – Iš jūros gelmių (Danija) – 18.30 23 d. – Bastūnai (Honkongas, JAV, Turkija) – 17 val. 23 d. – Pamiršta sala (Šveicarija) – 17.45 23 d. – Be vilties gyvena tik velnias (Švedija, Norvegija) – 20 val. 24 d. – Šviesa, visur (JAV) – 17 val. 24 d. – Seksas, revoliucija ir islamas (Norvegija) – 17.30 24 d. – 70/30 (Švedija, Norvegija) – 19.30 26 d. – Street Heroines (JAV) – 17.30; 28 d. – 17.15 Paupio salė 22 d. – Šuolis (dok. f., rež. G. Žickytė) – 20.45; 23 d. 20.30; 24, 25 d. – 18.30; 26 d. – 18.15; 28 d. – 20.45 22 d. – Blumų šeimos istorija (Australija, JAV) – 18.30; 24 d. – 16.15; 22 d. – Geriausios „Kanų liūtų“ reklamos – 20.15; 23 d. – 17.45; 24 d. – 20.30; 27 d. – 20 val. 23 d. – Vertėjai (Prancūzija, Belgija) – 18.45; 24 d. – 15.15; 28 d. – 18.30 23 d. – Titanė (Prancūzija, Belgija) – 21 val. 23 d. – Adamsų šeimynėlė 2 (D. Britanija, Kanada, JAV) – 13.30; 24 d. – 14 val. 23 d. – Triumfas (Prancūzija) – 14 val. 23 d. – DNR (Prancūzija) – 15.45; 26 d. – 18.45 23 d. – Dar po vieną (Danija) – 16.15; 24 d. – 17.30 24 d. – (Ne)Tobulas vyras (Vokietija) – 13 val. 24 d. – Kibirkščiuojantis Luiso Veino gyvenimas (D. Britanija) – 20 val.; 26 d. – 20.45 25 d. – Paralelinės mamos (Ispanija) – 20.45; 26 d. – 20.15 26 d. – Pasienio paukščiai (dok. f., rež. V. Puidokas) – 17 val.
Redaktorė – Monika Krikštopaitytė (dailė) Atsakingoji sekretorė – Rūta Jakimavičienė Fotografija – Agnė Narušytė Kinas – Ilona Vitkauskaitė Teatras, šokis – Ieva Tumanovičiūtė Muzika – Laimutė Ligeikaitė Stilius – Rita Markulienė, Violeta Kundrotienė Dizainas – Jokūbas Jacovskis Maketas – Vanda Čemerkaitė Finansininkė – Brigita Misiuvienė Direktorius – Linas Vildžiūnas	